РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 09.04.2019 № 8-1

ЗВІТ

про результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі

Київ 2019

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аналізу: Закон України «Про Рахункову палату»; План роботи Рахункової палати на 2019 рік.

Мета аналізу: встановлення фактичного стану справ щодо діяльності суб'єктів управління корпоративними правами, що належать державі (далі – суб'єкти управління) у статутному капіталі акціонерних товариств нафтогазового комплексу, у тому числі публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»[1] (далі – НАК «Нафтогаз», Компанія), та мають фінансові наслідки для державного бюджету, включаючи забезпечення обґрунтованості планування обсягів дивідендів, повноти нарахування та своєчасності сплати до державного бюджету. Оцінка з точки зору законності та ефективності виконання визначених повноважень та обов'язків відповідно до законодавства України.

Предмет аналізу:

- діяльність у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року суб'єктів управління щодо управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі акціонерних товариств нафтогазового комплексу, у тому числі НАК «Нафтогаз», із забезпечення законності, обґрунтованості планування, повноти нарахування та своєчасності сплати до державного бюджету дивідендів, нарахованих на акції НАК «Нафтогаз»;
- надходження до державного бюджету за кодом класифікації доходів бюджету 21010500 «Дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність», в частині дивідендів, нарахованих на акції НАК «Нафтогаз» за результатами діяльності за 2016–2017 роки;
- за 2016–2017 роки та І півріччя 2018 року фінансова і статистична звітність, фінансові плани та звіти про їх виконання, статистична інформація, дані щодо розрахунків частини чистого прибутку, матеріали перевірок, інші документи щодо обґрунтованості планування, результативності контролю за повнотою нарахування, забезпечення своєчасності сплати до державного бюджету дивідендів НАК «Нафтогаз».

Об'єкти аналізу: Секретаріат Кабінету Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку).

Надіслано запити Міністерству енергетики та вугільної промисловості України (далі – Міненерговугілля), Фонду державного майна України (далі – ФДМУ), Державній фіскальній службі України та опрацьовано надані відповіді.

---

[1] Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 226 «Деякі питання акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» тип товариства змінений з публічного на приватне та перейменовано в акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України».

Критерії, які використовувалися під час аналізу:

- щодо законності – відповідність управлінських рішень і розпорядчих документів вимогам чинного законодавства, вплив змін, внесених до нормативно-правових актів у частині прогнозування, нарахування та сплати до державного бюджету дивідендів;
- щодо результативності – відповідність фактичних показників сплати до державного бюджету дивідендів прогнозним та плановим показникам, дієвість контролю за їх сплатою;
- щодо своєчасності та повноти – стан нарахування та сплати дивідендів до державного бюджету в обсягах та у строки, встановлені чинним законодавством.

Початкові обмеження щодо проведення аналізу:

- часові: 2016–2017 роки та І півріччя 2018 року;
- кількісні: відповідно до даних Реєстру корпоративних прав держави, наданих ФДМУ як його розпорядником[2] на запит Рахункової палати[3], станом на 30.06.2018 **у нафтогазовому комплексі держава володіла корпоративними правами у статутних капіталах лише восьми акціонерних товариств:** ПАТ «Нафтопереробний комплекс-Галичина» (25 відс.) (далі – ПАТ «НПК-Галичина»), ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (26 відс.), ПАТ «Луганськ-нафтопродукт» (36,5 відс.), ТОВ «Кримтехаснафта» (40,1 відс.), ПАТ «Акціонерне товариство «Укрнафтопродукт» (50 відс.) (далі – АТ «Укрнафтопродукт»), ПАТ «Азовські мастила і оливи» (100 відс.) (далі – ПАТ «Азмол»), ПАТ «Магістральні газопроводи України» (100 відс.) (далі – ПАТ «МГУ») і НАК «Нафтогаз» (100 відсотків)[4]. До липня 2017 року держава також володіла корпоративними правами у статутному капіталі ПАТ «Коростишівгаз» (22,5 відс.), яке приватизоване 28.07.2017, додаток 1.

ТОВ «Кримтехаснафта»[5] розташоване на тимчасово окупованій території АР Крим, а **ПАТ «Луганськнафтопродукт»**[6] на тимчасово непідконтрольній українській владі території Луганської області. За інформацією ФДМУ як уповноваженого органу управління, зв'язок з підприємствами відсутній, представники ФДМУ участі у роботі органів управління товариств не брали, **жодної інформації про діяльність цих**

---

[2] Листи ФДМУ від 28.02.2019 № 10-17-4071 і від 13.03.2019 № 10-17-4879.

[3] Листи Рахункової палати від 19.02.2019 № 02-547 і від 04.03.2019 № 02-682.

[4] Приватні акціонерні товариства «Азмол», «Коростишівгаз», «Нафтохімік Прикарпаття», «НПК-Галичина» є правонаступниками акціонерних товариств, утворених Державним комітетом України по нафті і газу у 1994 році шляхом корпоратизації державних підприємств. АТ «Укрнафтопродукт» є правонаступником акціонерної холдингової компанії «Укрнафтопродукт». ПАТ «Луганськнафтопродукт» засноване шляхом перетворення фірми «Луганськнафтопродукт», ТОВ «Кримтехаснафта» утворене у 1993 році.

[5] Статутний капітал – 18,2 млн грн, державна частка – 36,5 відс., основний вид діяльності – «Роздрібна торгівля пальним».

[6] Статутний капітал – 3,35 тис. грн, державна частка – 40,1 відс., основний вид діяльності – «Надання допоміжних послуг у сфері добування нафти та природного газу».

підприємств у періоді, що досліджувався, немає. У 2015 році ФДМУ інформував Мінекономрозвитку про об'єкти, які розташовані в АР Крим та окупованих районах Луганської та Донецької областей, у т. ч. ці підприємства, а також звертався за роз'ясненнями до Мін'юсту щодо управління діяльністю таких суб'єктів господарювання з корпоративними правами держави. **Зважаючи на відсутність даних щодо діяльності ТОВ «Кримтехаснафта» і ПАТ «Луганськнафтопродукт», аналізом ці підприємства не охоплено.**

Державна частка у статутному капіталі **ПАТ «Азмол»** становить **100 відс.** (77,46 млн гривень). Уповноваженим органом управління товариства був ФДМУ. З 29.04.2015 **ПАТ «Азмол» перебуває в стані припинення** і **повноваження власника та уповноваженого органу управління припинені** згідно з судовим рішенням про банкрутство[7]. **Зважаючи на відсутність даних щодо діяльності ПАТ «Азмол», аналізом це підприємство не охоплено.**

Належні державі акції **ПАТ «Коростишівгаз»** становили 22,5 відс. (8,8 тис. грн) і 18.07.2017 реалізовані ФДМУ на аукціоні на Українській біржі за 160 тис. гривень. Відповідно, **це підприємство також аналізом не охоплено.**

З решти акціонерних товариств галузі, корпоративними правами яких володіє держава, товариством з найбільшим статутним капіталом є НАК «Нафтогаз». **Проведення Рахунковою палатою заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) безпосередньо в НАК «Нафтогаз» посадовими особами Компанії було заблоковано шляхом створення штучних перешкод у роботі.** Для аналізу діяльності Компанії використано інформацію, отриману від суб'єкта управління (у відповідних періодах Мінекономрозвитку і Кабінет Міністрів України). Фінансові звіти НАК «Нафтогаз» отримано від Державної фіскальної служби України, а також з офіційного сайта Компанії. **Фінансову звітність за І та ІІ квартали 2018 року** НАК «Нафтогаз» **не оприлюднено.**

Методи збирання даних:

аналіз нормативно-правових, розпорядчих актів;

аналіз планових і звітних матеріалів об'єктів аналізу;

аналіз руху коштів;

аналіз фінансових планів та звітів про їх виконання;

аналіз фінансової звітності, статистичної та іншої інформації щодо предмета аналізу;

опрацювання матеріалів ЗМІ та спеціальних видань;

надання запитів з питань аналізу та отримання пояснень посадових осіб об'єктів аналізу.

---

[7] Відповідно до частини другої статті 28 Закону України від 14.05.1992 № 2343 «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», з дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, а також припиняються повноваження власника (власників) майна банкрута.

ВСТУП

Нафтогазовий комплекс України посідає чільне місце в паливно-енергетичному комплексі країни, а також в економіці держави в цілому, оскільки природний газ та нафтопродукти становлять дві третини всіх органічних видів палива, що споживаються. Стабільне функціонування і розвиток нафтогазового комплексу є чинниками економічної та енергетичної безпеки держави.

На сьогодні **провідним підприємством нафтогазового комплексу, однією з найбільших компаній України та найбільшим платником податків і зборів є НАК «Нафтогаз»**. Суб'єкти господарювання, що належать до корпоративної структури НАК «Нафтогаз», забезпечують повний цикл операцій із розвідки і розробки нафтогазових родовищ, розвідувального та експлуатаційного буріння, транспортування та зберігання нафти і газу, постачання природного і скрапленого газу споживачам.

НАК «Нафтогаз» утворено Урядом[8] у 1998 році на виконання відповідного Указу Президента України[9], виданого з метою сприяння структурній перебудові нафтової, газової та нафтопереробної галузей економіки України, підвищення рівня енергетичної безпеки держави, забезпечення ефективного функціонування та розвитку нафтогазового комплексу. Компанію створено у формі відкритого акціонерного товариства на базі 100 відс. акцій державних акціонерних товариств, утворених шляхом перетворення підприємств нафтогазового комплексу, майно яких не підлягає приватизації[10], а також пакетів акцій відкритих акціонерних товариств нафтогазового комплексу, які відповідно до чинного законодавства залишені у державній власності[11]. Компанії також було передано у користування майно, яке використовується для забезпечення транспортування, зберігання та розподілу нафти, нафтопродуктів і природного газу і яке відповідно до законодавства не підлягає приватизації[12]. У подальшому організаційно-правова форма, корпоративна структура та органи управління Компанії на підставі рішень Кабінету Міністрів України змінювалися.

Реформування енергетики є однією з головних реформ в українській економіці, які сьогодні втілюються Президентом України, Верховною Радою

---

[8] Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.1998 № 747 «Про утворення Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України».

[9] Указ Президента України від 25.02.1998 № 151 «Про реформування нафтогазового комплексу України».

[10] Чотири державних підприємства нафтогазового комплексу: ДВП «Чорноморнафтогаз»; Підприємство придніпровських магістральних нафтопроводів; Підприємство магістральних нафтопроводів «Дружба»; «Укртрансгаз».

[11] 64 відкритих акціонерних товариства нафтогазового комплексу (зокрема, ВАТ «Укргазпром», ВАТ «Укрнафта» (50 відс. + 1 акція), ВАТ «Азмол», ДАХК «Укргаз», облгази).

[12] Магістральні газонафтопроводи та споруди на них, розподільні газонафтопроводи та споруди на них, газонафтосховища, транспортні засоби спеціального призначення.

України та Кабінетом Міністрів України. Основними цілями державної політики у цій сфері, зокрема, є лібералізація та перехід на нову модель функціонування ринку газу, а також реорганізація НАК «Нафтогаз» відповідно до Третього енергетичного пакета Європейського Союзу, що передбачає відокремлення від групи Нафтогаз частини її активів, зокрема тих, що забезпечують транспортування природного газу.

З огляду на те, що трансформація ринку природного газу та масштаби діяльності НАК «Нафтогаз» суттєво впливають на загальний стан економіки країни, надходження до державного бюджету, задоволення потреб населення та промисловості, обрана тема аналізу є актуальною та важливою.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ У НАФТОГАЗОВОМУ КОМПЛЕКСІ

1.1. Нормативно-правове регулювання діяльності нафтогазової галузі

Основні правові, економічні та організаційні засади діяльності нафтогазової галузі України визначає Закон України від 12.07.2001 № 2665 «Про нафту і газ» (далі – Закон № 2665).

Державна політика в нафтогазовій галузі базується, зокрема, **на принципах державного управління** в нафтогазовій галузі; **державного регулювання** діяльності в нафтогазовій галузі (стаття 5 Закону № 2665). Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у нафтогазовій галузі та здійснює законодавче регулювання відносин у ній. **Кабінет Міністрів України** та інші уповноважені на це органи виконавчої влади в межах повноважень **реалізують державну політику в нафтогазовій галузі та здійснюють управління нею** (стаття 6 Закону № 2665).

Державне регулювання діяльності в нафтогазовій галузі здійснюється шляхом встановлення загальних правил здійснення цієї діяльності суб'єктами підприємницької діяльності, надання ліцензій на здійснення окремих видів діяльності, спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами та формування тарифної політики, а також іншими засобами, що визначаються законами (стаття 7 Закону № 2665).

Законом України від 02.03.2015 № 222 «Про ліцензування видів господарської діяльності» (стаття 7) передбачено, що транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, а також діяльність на ринку природного газу, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про ринок природного газу», здійснюються на підставі ліцензій.

Органом ліцензування із зазначених видів діяльності є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП).

Правові засади функціонування ринку природного газу України визначає Закон України від 09.04.2015 № 329 «Про ринок природного газу» (далі – Закон № 329), який набрав чинності 08.05.2015 і **суттєво змінив правові**

засади та структуру законодавства, яким регламентувалося функціонування **ринку природного газу України,** що раніше визначалися Законом України «Про засади функціонування ринку природного газу»[13].

Довідково. Закон № 329 спрямований на імплементацію актів законодавства Енергетичного Співтовариства *у сфері енергетики відповідно до зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства та Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії й їхніми державами-членами.*

Закон № 329 закріпив усталені в ЄС економічно обґрунтовані підходи до організації роботи газового ринку, ***передбачив відокремлення функцій оператора від функцій видобування та постачання газу,*** *чітко окреслив функції держави та* ***незалежність регулятора (НКРЕКП), який,*** *зокрема,* ***затверджує кодекс газотранспортної системи, кодекс газорозподільних систем, кодекс газосховища, кодекс установки LNG*** *(ці кодекси є правилами експлуатації та доступу до газотранспортної системи, газорозподільної системи, газосховища, установки LNG), а також* ***встановив принцип регулювання тарифів природних монополій та вільне ціноутворення*** *на конкурентних сегментах газового ринку. Закон № 329 створив засади для розвитку лібералізованого та конкурентного ринку газу, на якому* ***кожен споживач зможе вільно обирати постачальників та купуватиме газ за ринковими цінами.*** *Передбачено, що усі постачальники мають вільний доступ до газотранспортних та розподільних мереж, що дасть можливість приватним компаніям продавати газ будь-яким споживачам, у т. ч. побутовим.*

Базовими законодавчими актами, які визначають правові засади управління господарською діяльністю у державному секторі економіки є Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436 (далі – ГК України) та Закон України від 21.09.2006 № 185 «Про управління об'єктами державної власності» (далі – Закон № 185).

Згідно із частиною п'ятою статті 22 ГК України **держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління** щодо суб'єктів господарювання, що належать до цього сектора і здійснюють діяльність на основі права господарського відання або оперативного управління.

Суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також **суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відс.** чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів (частина друга статті 22 ГК України).

Господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відс. акцій (часток, паїв) прямо чи опосередковано належить державі, зобов'язане на кожний наступний рік складати і виконувати річний фінансовий план відповідно до статті 75 ГК України (частина третя статті 89 ГК України). Зокрема, статтею 75 ГК України встановлено, що державне комерційне підприємство зобов'язане складати і виконувати річний фінансовий план на

[13] Втратив чинність з 1 жовтня 2015 року, у зв'язку із прийняттям Закону № 329.

кожен наступний рік, який є його основним плановим документом та відповідно до якого підприємство отримує доходи і здійснює видатки.

Повноваження суб'єктів управління у державному секторі економіки – **Кабінету Міністрів України**, **міністерств,** інших органів влади та організацій щодо суб'єктів господарювання **визначаються законом** (частина третя статті 22 ГК України). **Таким законом є Закон № 185**, який встановлює правові основи управління об'єктами державної власності.

Законом № 185 визначено, що **управління об'єктами державної власності** – це **здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами,** іншими суб'єктами, визначеними цим Законом, **повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів,** пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб.

Об'єктами управління державної власності є, зокрема, **корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій** (далі – корпоративні права держави) (стаття 3 Закону № 185).

Суб'єктами управління об'єктами державної власності стаття 4 Закону № 185 визначає, зокрема, **Кабінет Міністрів України,** а також **міністерства,** інші **органи виконавчої влади** та державні колегіальні органи (далі – уповноважені органи управління).

Аналіз норм Закону № 185, зокрема статті 5, яка визначає повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління об'єктами державної власності, **засвідчив, що Кабінет Міністрів України** фактично **не має повноважень, пов'язаних з безпосереднім управлінням об'єктами державної власності. Повноваження Кабінету Міністрів України спрямовані на нормативно-правове та методологічне забезпечення реалізації повноважень уповноваженими органами управління.**

Довідково. *Відповідно до статті 5 Закону № 185* ***Кабінет Міністрів України є суб'єктом управління, що визначає об'єкти управління державної власності, щодо яких виконує функції з управління,*** *а також об'єкти управління державної власності, повноваження з управління якими передаються іншим суб'єктам управління, визначеним цим Законом. Кабінет Міністрів України, зокрема: призначає на посади та звільняє з посад керівників господарських структур, щодо яких функції з управління виконує Кабінет Міністрів України; призначає позапланові ревізії та перевірки використання об'єктів управління державної власності та встановлює порядок їх проведення; забезпечує контроль за ефективністю управління об'єктами державної власності; виконує відповідно до законів інші функції з управління об'єктами державної власності.*

Здійснюючи управління об'єктами державної власності, ***Кабінет Міністрів України визначає органи виконавчої влади та державні колегіальні органи, які здійснюють функції з управління об'єктами державної власності.***

Повноваження уповноважених органів управління визначені статтею 6 Закону № 185. Це, зокрема, прийняття рішення про створення, реорганізацію і ліквідацію підприємств, установ та організацій, заснованих на державній власності; затвердження їх статутів (положень); забезпечення призначення (обрання) незалежних членів наглядових рад державних унітарних

підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відс. акцій (часток) належать державі; затвердження стратегічних планів розвитку державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відс. акцій (часток) належать державі, управління корпоративними правами або контроль за діяльністю яких вони здійснюють; затвердження річних фінансових та інвестиційних планів, а також інвестиційних планів на середньострокову перспективу (3–5 років) державних підприємств і господарських структур, що належать до сфери їх управління, та здійснення контролю за їх виконанням у встановленому порядку; проведення моніторингу фінансової діяльності, зокрема виконання показників фінансових планів підприємств, що належать до сфери їх управління, та вжиття заходів до поліпшення їх роботи; здійснення управління корпоративними правами держави тощо.

Необхідно зазначити, що **Законом України** від 27.02.2014 № 794 **«Про Кабінет Міністрів України»** (далі – Закон № 794) **повноваження Уряду щодо управління об'єктами державної власності також не конкретизовано,** (крім окремих положень статті 24, якою визначено, що Кабінет Міністрів України в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, може утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати відповідно до закону державні господарські об'єднання, підприємства, установи та організації, **зокрема для здійснення окремих функцій з управління об'єктами державної власності).**

Довідково. *Відповідно до статті 24 Закону № 794* ***Кабінет Міністрів України*** *також* ***затверджує положення та статути державних господарських об'єднань,*** *підприємств, установ та організацій, розмір асигнувань на їх утримання і граничну чисельність працівників,* ***призначає на посаду та звільняє з посади їх керівників*** *і заступників керівників,* ***застосовує до них заходи дисциплінарної відповідальності****; визначає методологію затвердження фінпланів державних господарських об'єднань, підприємств, установ та організацій і обчислення обсягу доходів бюджету від управління державними корпоративними правами; відповідно до законодавства координує та* ***контролює діяльність державних господарських об'єднань****, підприємств, установ та організацій.*

Конституцією України (стаття 114) визначено, що до складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри. **Кабінет Міністрів України є колегіальним органом і приймає рішення після обговорення питань на засіданнях. Реалізація повноважень Кабінету Міністрів України здійснюється шляхом прийняття постанов та розпоряджень,** які є обов'язковими до виконання (стаття 117 Конституції України).

Законом № 794 (стаття 47) встановлено, що **організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності** Кабінету Міністрів України **здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України**. Також Секретаріат Кабінету Міністрів України здійснює контроль за своєчасним поданням органами виконавчої влади проектів законів, проектів актів Кабінету Міністрів України, інших документів для підготовки їх до розгляду Кабінетом Міністрів України. **Секретаріат є юридичною особою** і діє на підставі Закону № 794 та Положення, що затверджується

Кабінетом Міністрів України[14]. Цим Положенням визначено, що **Секретаріат є постійно діючим органом, що забезпечує діяльність Кабінету Міністрів України.** Основними завданнями Секретаріату є організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України, урядових комітетів, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів України, Міністра Кабінету Міністрів України та міністра, який не очолює міністерство.

Отже, **Секретаріат Кабінету Міністрів України не має жодних повноважень** у частині **здійснення функцій з управління корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, функції з управління якими здійснює Кабінет Міністрів України.**

З метою практичної реалізації повноважень як суб'єкта управління об'єктами державної власності, в тому числі щодо управління корпоративними правами держави, що належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз», **Кабінет Міністрів України доручив здійснювати розробку та подання в установленому порядку проектів своїх рішень Мінекономрозвитку**[15]. Зазначене свідчить, що **на сьогодні відповідно до Законів № 185 і № 794 Кабінет Міністрів України** фактично **не має повноважень як безпосереднього суб'єкта управління об'єктами державної власності.**

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади щодо формування та забезпечення реалізації державної політики в нафтогазовому комплексі є Міненерговугілля, положення про яке затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 208.

У періоді, що досліджувався, **Міненерговугілля було уповноваженим органом управління корпоративними правами держави у статутному капіталі лише ПАТ «МГУ».** Уповноваженим органом управління корпоративними правами держави у статутних капіталах інших, окрім НАК «Нафтогаз», підприємств є ФДМУ[16].

На початок періоду, що досліджувався (2016 рік) **уповноваженим органом управління корпоративними правами держави у статутному капіталі**

---

[14] Затверджене постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2009 № 850.

[15] Пункт 59 Статуту НАК «Нафтогаз», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 1044 «Питання публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»: «Рішення єдиного акціонера – держави в особі Кабінету Міністрів України оформляються відповідним актом Кабінету Міністрів України, проект якого за дорученням Прем'єр-міністра України або відповідно до резолюції Віце-прем'єр-міністра України згідно з розподілом повноважень розробляється та подається в установленому порядку Мінекономрозвитку. Таке рішення акціонера має статус протоколу загальних зборів».

[16] ПАТ «Луганськнафтопродукт», ТОВ «Кримтехаснафта», ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», АТ «Укрнафтапродукт», ПАТ «НПК-Галичина», а також ПАТ «Коростишівгаз» до остаточної приватизації у 2017 році.

НАК «Нафтогаз» було Мінекономрозвитку[17]**. Рішення про передачу Міненерговугіллям 100 відс. акцій Компанії в управління Мінекономрозвитку прийнято Кабінетом Міністрів України постановою від 05.12.2015 № 1002** «Деякі питання вдосконалення корпоративного управління публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (далі – постанова № 1002). Постановою № 1002 також затверджено Статут НАК «Нафтогаз», положення про наглядову раду[18] та положення про правління Компанії, які мали діяти до 01.04.2017. Після цієї дати мала набрати чинності інша редакція Статуту НАК «Нафтогаз», а також положень про наглядову раду та про правління Компанії, які також були затверджені постановою № 1002.

Необхідно зазначити, що пунктом 14 частини другої статті 5 Закону № 185 передбачено, що **рішення про передачу повноважень** з управління корпоративними правами держави уповноваженим органам управління та господарським структурам **Кабінет Міністрів України приймає за поданням** центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об’єктами державної власності **(Мінекономрозвитку).**

Встановлено, що **Мінекономрозвитку не ініціювало прийняття постанови № 1002,** тобто **рішення** про зміну суб’єкта управління корпоративними правами держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз» **Уряд прийняв самостійно, у спосіб, не передбачений Законом № 185.** Обґрунтування необхідності прийняття рішення про зміну суб’єкта управління постанова № 1002 не містить.

Довідково. *Статутом НАК «Нафтогаз» (пункт 6) передбачено, що предметом діяльності Компанії, зокрема, є: видобування нафти і природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ; постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за нерегульованим тарифом; постачання нафти, скрапленого газу та газового конденсату; створення та експлуатація транзитних міждержавних систем транспортування нафти, нафтопродуктів і природного газу; концентрація фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів, налагодження ефективної взаємодії між юридичними особами, акціонером (засновником, учасником) яких є Компанія; здійснення контролю за діяльністю юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є Компанія.*

---

[17] Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459, яким визначено, що Мінекономрозвитку є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує, зокрема, формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, державну промислову політику, державну інвестиційну політику, державну зовнішньоекономічну політику, державну політику у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності, управління об'єктами державної власності, розвитку підприємництва тощо.

[18] Постановою Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 № 466 (діє з 27.07.2016) до постанови № 1002 внесено зміни, згідно якими норма про затвердження Положення про наглядову раду НАК «Нафтогаз» втратила чинність, тобто з 27.07.2016 по 31.12.2016 (більш ніж 5 місяців) наглядова рада НАК «Нафтогаз» функціонувала без положення, що є порушенням вимог п. 62 Статуту НАК «Нафтогаз».

Згідно зі Статутом (пункт 11) **Компанія є повноправним акціонером** (засновником, учасником) **господарських товариств, пакети акцій/корпоративні права яких передані до статутного капіталу Компанії,** а також тих, що **засновані Компанією або акції/корпоративні права яких набуті Компанією в інший спосіб. Компанія здійснює всі права та несе всі обов'язки акціонера (засновника, учасника) відповідно до закону**.

До складу НАК «Нафтогаз» у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року **входили п'ять дочірніх підприємств** (у т. ч. ДП «ЛІКВО» – газорятувальна воєнізована аварійно-рятувальна служба), **п'ять публічних акціонерних товариств, одна дочірня компанія, одне відкрите акціонерне товариство та дві компанії (корпорації) зі спільної діяльності.** Основні напрями діяльності НАК «Нафтогаз» і суб'єкти господарювання, в яких Компанія володіє корпоративними правами в статутних капіталах, дочірні підприємства наведено у додатку 2.

Компанія має право в установленому порядку утворювати філії, представництва, інші відокремлені підрозділи, виступати засновником та/або учасником юридичних осіб як на території України, так і за її межами (пункт 14 Статуту). **Засновником та єдиним акціонером Компанії є держава.** Кабінет Міністрів України визначає центральний орган виконавчої влади, який здійснює функції з управління акціями Компанії (пункт 15 Статуту).

Органами Компанії згідно зі Статутом (пункт 45) є: загальні збори; наглядова рада; правління. **Вищим органом управління Компанії є загальні збори акціонерів** (пункт 46 Статуту). Повноваження загальних зборів здійснюються акціонером одноосібно (пункт 60 Статуту). Для участі у розробленні фінансових планів та бюджетів, а також здійснення контролю за їх виконанням правління призначає на посаду фінансового контролера, який підпорядковується та є підзвітним правлінню (пункт 100 Статуту). Наглядова рада утворює службу внутрішнього аудиту та призначає її керівника. Служба внутрішнього аудиту проводить перевірки фінансово-господарської діяльності Компанії за результатами фінансового року та спеціальні перевірки фінансово-господарської діяльності за рішенням загальних зборів, наглядової ради, правління, за власною ініціативою або на вимогу акціонера (пункт 101 Статуту).

Майно Компанії складається з основних засобів, обігових коштів, акцій (часток, паїв) у статутному (складеному) капіталі господарських товариств, а також інших активів, відображених у балансі Компанії (пункт 23 Статуту). Майно Компанії формується за рахунок майна, переданого засновником; кредитних та запозичених коштів; доходів, отриманих у результаті провадження господарської діяльності; дивідендів за акціями та корпоративними правами, які належать Компанії; продукції, виробленої Компанією в результаті провадження господарської діяльності; коштів, майнових і немайнових прав, цінних паперів, іншого майна, що надходять як оплата за акції; доходів, отриманих від реалізації цінних паперів; надходжень за результатами провадження господарської діяльності юридичними особами,

акціонером (засновником, учасником) яких є Компанія; іншого майна, набутого на законних підставах (пункт 24 Статуту).

Статутний капітал Компанії формується державою за рахунок вартості переданих їй акцій, іншого майна та грошових коштів і **становить 160,45 млрд гривень** (пункти 28–29 Статуту). Основним зареєстрованим видом діяльності Компанії є «Діяльність головних управлінь (хед-офісів)».

Під час аналізу з'ясовано, що **Мінекономрозвитку** наказом від 07.09.2016 № 1478 «Про затвердження нової редакції Статуту публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» **затвердило Статут НАК «Нафтогаз»**. Наказом Мінекономрозвитку від 19.09.2016 № 1577 наказ від 07.09.2016 № 1478 визнано таким, що втратив чинність, при цьому **Статут затверджено у новій редакції, ідентичній редакції Статуту, затвердженій постановою № 1002.** Таким чином, **одночасно чинними були два Статути,** затверджені Кабінетом Міністрів України та Мінекономрозвитку.

Зазначене зумовлено нечітким визначенням у Законі № 185 повноважень Кабінету Міністрів України як безпосереднього суб'єкта управління об'єктами державної власності.

Враховуючи подальшу зміну суб'єкта управління, **наказ Мінекономрозвитку від 19.09.2016 № 1577 потребує визнання таким, що втратив чинність.**

У вересні 2016 року **Кабінетом Міністрів України постановою від 22.09.2016** № 675 «Деякі питання управління публічним акціонерним товариством «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» **визначено, що управління 100 відс. акцій держави Компанії здійснює Кабінет Міністрів України.** При цьому, як і у випадку із постановою № 1002, **Мінекономрозвитку не ініціювало прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 675,** тобто **рішення** про зміну суб'єкта управління корпоративними правами держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз» **Уряд прийняв самостійно, у спосіб, не передбачений Законом № 185.** Обґрунтування необхідності прийняття рішення про зміну суб'єкта управління ця постанова не містить.

Кабінет Міністрів України як суб'єкт управління **постановою від 14.12.2016 № 1044** «Питання публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (далі – постанова № 1044) **затвердив Статут НАК «Нафтогаз», положення про наглядову раду та про правління, які мали діяти до 01.04.2017.** Після цієї дати мала набрати чинності інша редакція Статуту та положень, які також були затверджені постановою № 1044.

Довідково. *Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 № 216 до постанови № 1044* ***внесено зміни в частині терміну набрання чинності іншої редакції Статуту НАК «Нафтогаз», положень про наглядову раду та про правління:*** *замість дати – з 01.04.2017, ці документи* ***набирають чинності з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення***

корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава».

Відповідний законопроект (№ 6428-д від 30.05.2018, підготовлений на основі законопроекту № 6428 від 10.05.2017) доопрацьовується у комітетах Верховної Ради України і передбачає ***скорочення повноважень, що належать до виключної компетенції загальних зборів, при одночасному збільшенні їх у наглядової ради,*** *зокрема, затвердження стратегії та місії Компанії; обрання та припинення повноважень голови і членів правління; прийняття рішення про відсторонення голови або члена правління від здійснення повноважень та обрання особи, яка тимчасово здійснюватиме повноваження голови правління; затвердження фінплану, бізнес-плану та інвестиційного плану Компанії.*

Відповідно до пункту 15 Статуту, затвердженого постановою № 1044, **засновником та єдиним акціонером Компанії є держава, функції з управління корпоративними правами держави у статутному капіталі Компанії здійснює Кабінет Міністрів України.** Згідно зі Статутом (пункт 44) органами Компанії є загальні збори; наглядова рада; правління; **вищим органом управління – загальні збори акціонерів** (пункт 45); повноваження загальних зборів здійснюються акціонером одноосібно (пункт 59). Статутний капітал Компанії визначений у розмірі **190,15 млрд гривень**[19].

Основними відмінностями Статуту, затвердженого постановою № 1044, **від попередньої редакції є збільшення повноважень наглядової ради Компанії.** Зокрема, до виключної компетенції наглядової ради віднесено: попереднє погодження рішень правління щодо діяльності господарських товариств, єдиним акціонером (засновником, учасником) яких є Компанія; надання згоди на вчинення правочинів щодо купівлі-продажу, постачання та інших торгових операцій щодо природного газу, енергоресурсів. Також встановлено, що до складу правління Компанії обов’язково входять керівники виконавчих органів господарських товариств, єдиним акціонером (засновником, учасником) яких є Компанія (пункт 84 Статуту).

Аналізом встановлено, що **чинне законодавство в частині врегулювання питання контролю** за виконанням функцій з управління об’єктами державної власності, використанням державного майна, а також проведенням державного фінансового аудиту діяльності суб’єктів господарювання державного сектору економіки **є недосконалим.** Зокрема, Законом № 185 **право проводити державний фінансовий аудит діяльності суб’єктів господарювання державного сектору економіки надано тільки державній контрольно-ревізійній службі** (зараз – Державна аудиторська служба) в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (стаття 16). **Законом України** від 17.09.2008 № 514 «**Про акціонерні товариства**» **не визначено механізмів контролю держави** за діяльністю державних акціонерних товариств та державних холдингових компаній, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних

---

[19] Збільшення статутного капіталу НАК «Нафтогаз» на 29,7 млрд грн відбулося відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.01.2015 № 13 «Про збільшення статутного капіталу НАК «Нафтогаз» шляхом випуску додаткових акцій існуючої номінальної вартості із збереженням 100 відс. акцій у власності держави.

органів. Отже, **є необхідність у внесенні відповідних змін і доповнень до законодавчих актів.**

Довідково. *Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 226 «Деякі питання акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» змінено тип публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» з публічного на приватне та перейменовано в акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». Також у новій редакції викладено Статут Компанії. Оскільки зазначені зміни відбулися поза періодом, який аналізується, у цьому Звіті вони не відображені.*

Установлено, що безпосередньо НАК «Нафтогаз» виробничої діяльності не провадить. Компанія фактично виступає посередником, який на підставі ліцензії (безстрокової) на право провадження господарської діяльності з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом **здійснює придбання газу у видобувних компаній групи та імпорт з метою постачання споживачам шляхом замовлення послуг з транспортування** природного газу магістральними трубопроводами, а також переміщення природного газу внутрішньопромисловими трубопроводами газодобувних підприємств.

1.2. Набуття повноважень суб'єктами управління корпоративними правами держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз»

Як вже зазначалося, протягом 2015–2016 років з ініціативи Кабінету Міністрів України двічі змінено суб'єкта управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз».

Постановою № 1002 управління 100 відс. акцій держави Урядом передано від Міненерговугілля до Мінекономрозвитку. При цьому передача акцій мала відбутися у 10-денний строк з дня набрання чинності постановою № 1002, тобто до 18.12.2015.

Встановлено, що **передачу акцій здійснено 15.12.2015 шляхом підписання** Міненерговугіллям (Міністр Демчишин В.) та Мінекономрозвитку (Абромавичус А.) **акта приймання-передачі** пакета акцій у розмірі 100 відс. статутного капіталу, номінальна вартість пакета – 160,4 млрд грн, 16.12.2015 змінено керуючого рахунком у цінних паперах держави на Мінекономрозвитку, тобто вимоги постанови № 1002 Міненерговугіллям і Мінекономрозвитку виконано своєчасно.

Через дев'ять місяців Уряд постановою від 22.09.2016 № 675 «Деякі питання управління публічним акціонерним товариством «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» визначив, що управління 100 відс. акцій Компанії здійснює Кабінет Міністрів України і **зобов'язав Мінекономрозвитку у десятиденний строк** з дня набрання чинності цією постановою (до 14.10.2016) **передати 100 відс. акцій Компанії в управління Кабінету Міністрів України.**

Мінекономрозвитку протягом 2016 року **тричі** зверталось[20] до Кабінету Міністрів України щодо вжиття заходів для забезпечення переведення в установленому порядку акцій Компанії на рахунок у цінних паперах держави, відкритий Кабінетом Міністрів України в депозитарній установі. Проте відповідне **рішення прийнято Урядом лише 01.03.2017**[21].

Першим віце-прем'єр-міністром України – Міністром економічного розвитку і торгівлі України Кубівим С. І. **28.03.2017** з АБ «Укргазбанк» **укладено додатковий договір** до договору про обслуговування рахунка в цінних паперах, яким керуючого пакетом акцій НАК «Нафтогаз» змінено **на Кабінет Міністрів України.**

Отже, **Кабінетом Міністрів України і Мінекономрозвитку в порушення вимог постанови Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 675 здійснено передачу акцій пізніше від визначеного терміну (більше, ніж на п'ять місяців).** Кабінет Міністрів України лише з 28.03.2017 юридично набув обов'язків суб'єкта управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз». Зазначене не сприяло **ефективному виконанню функцій з управління належними державі корпоративними правами та здійсненню контролю за діяльністю НАК «Нафтогаз».**

Як вже зазначалося, в **Україні функціонує Реєстр корпоративних прав держави**[22], який формує і веде уповноважений на це Кабінетом Міністрів України центральний орган виконавчої влади[23]. Положенням про Реєстр корпоративних прав держави, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 № 1679, визначено, що Реєстр утворюється і ведеться ФДМУ за участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій. Розпорядником Реєстру є ФДМУ.

Встановлено, що **Мінекономрозвитку з набуттям повноважень** уповноваженого органу управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз», **подавало ФДМУ відповідну інформацію** для внесення до Реєстру корпоративних прав держави. Водночас **ФДМУ в повній мірі у Реєстрі таку інформацію не актуалізовано, чим порушено вимоги Положення про Реєстр корпоративних прав держави.** Зокрема, станом на 01.07.2018, а також на час проведення аналізу у Реєстрі

---

[20] Листи Мінекономрозвитку від 17.10.2016 № 3242-01/33074-01, 09.11.2016 № 3242-01/35918-01 та від 05.12.2016 № 3241-01/39131-01.

[21] Протокол засідання Уряду № 17 від 01.03.2017.

[22] Реєстр корпоративних прав держави – автоматизована інформаційно-довідкова система збирання та обліку відомостей про акції, частки, паї, що належать державі у статутних капіталах господарських товариств та інших суб'єктів господарювання, яка утворюється для оперативного обліку зазначених акцій, часток, паїв, забезпечення ефективного здійснення корпоративних прав держави, а також забезпечення гласності та відкритості інформації про державну власність, у межах, установлених законодавством.

[23] Статті 7 і 12 Закону № 185.

корпоративних прав держави[24] статутний капітал НАК «Нафтогаз» вказано у розмірі 5,56 млрд грн, що не відповідає фактичним даним (190,15 млрд. гривень).

Оскільки Положенням про Реєстр корпоративних прав держави не передбачено ситуації, коли суб'єктом управління корпоративними правами держави є безпосередньо Кабінет Міністрів України, **до переліку державних органів, які подають до Реєстру відомості, Кабінет Міністрів України не включено.** Отже, **Кабінет Міністрів України при набутті повноважень** суб'єкта управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз», **відповідну інформацію до ФДМУ** для внесення до Реєстру корпоративних прав держави **не подавав.**

Таким чином, **на сьогодні у Реєстрі корпоративних прав держави відображено неповні та недостовірні дані про корпоративні права держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз».**

2. ЗДІЙСНЕННЯ МІНІСТЕРСТВОМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА КАБІНЕТОМ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ФУНКЦІЙ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Затвердження стратегічних планів розвитку, інвестиційних та фінансових планів НАК «Нафтогаз»

Одним із завдань уповноваженого органу управління відповідно до Закону № 185 є затвердження стратегічних планів розвитку господарських товариств та здійснення контролю за їх виконанням (пункт 5 частини першої статті 6), а також затвердження інвестиційних планів господарських структур, що належать до сфери їх управління та здійснення контролю за їх виконанням (пункт 6 частини першої статті 6).

Довідково. *Метою стратегічного планування є підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, оптимізація використання ресурсів та їх концентрація на найбільш перспективних і значущих напрямах його розвитку*[25].

Встановлено, що у періоді, який аналізувався, **стратегічний та інвестиційний плани НАК «Нафтогаз» не розроблялися і на затвердження уповноваженому органу управління** (2016 рік – Мінекономрозвитку; 2017 рік і півріччя 2018 року – Кабінет Міністрів України) **не подавалися взагалі.** Отже, **Мінекономрозвитку і Кабінет Міністрів України** як суб'єкти управління корпоративними правами держави в статутному капіталі НАК «Нафтогаз» **не реалізували свої повноваження** щодо затвердження стратегічних та інвестиційних планів НАК «Нафтогаз», чим **порушили вимоги Закону № 185.**

---

[24] http://www.spfu.gov.ua/ua/documents/docs-list/spf-management-Reestr-korporativnih-prav.html?page=4&per-page=10

[25] Наказ Мінекономрозвитку від 14.08.2013 № 971.

ГК України, зокрема, установлено, що **господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відс. акцій** (часток, паїв) прямо чи опосередковано **належить державі, зобов'язане на кожний наступний рік складати і виконувати річний фінансовий план** відповідно до статті 75 цього Кодексу (частина третя статті 89). **Фінансовий план є основним плановим документом** державного комерційного **підприємства**, згідно з яким підприємство отримує доходи і здійснює видатки, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання своїх функцій протягом року відповідно до установчих документів (стаття 75).

Фінансовий план підлягає затвердженню до 1 вересня року, що передує плановому, якщо інше не передбачено законом, підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та **підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн грн, – Кабінетом Міністрів України** (стаття 75). Подібна норма визначена і Законом № 185.

Відповідно до зазначених норм **фінансовий план НАК «Нафтогаз» на 2016 рік мав бути затверджений Кабінетом Міністрів України до 01.09.2015.** Слід зазначити, що уповноваженим органом управління Компанії до грудня 2015 року було **Міненерговугілля**, яке у цьому періоді, **разом із НАК «Нафтогаз», не забезпечило підготовку та подання проекту фінплану на затвердження Кабінетом Міністрів України.**

Мінекономрозвитку, якому в грудні 2015 року було передано від Міненерговугілля повноваження уповноваженого органу управління, не скористалося частково опрацьованим Міненерговугілля проектом фінплану Компанії на 2016 рік. Лише у лютому 2016 року Мінекономрозвитку звернулося до Компанії з вимогою розробити проект фінплану на 2016 рік. У подальшому, **протягом майже усього 2016 року, між Компанією та Мінекономрозвитку відбувався процес опрацювання проекту фінплану.**

Слід вказати, що **Мінекономрозвитку при опрацюванні матеріалів Компанії не дотримувалося** (перевищувало) **терміну, встановленого п. 7** Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, затвердженого наказом Мінекономрозвитку від 02.03.2015 № 205 (далі – Порядок № 205) (10 робочих днів). В окремих випадках цей термін досягав 25 робочих днів[26].

Довідково. *Протягом 2016 року Компанією підготовлено* ***три варіанти фінплану****, які опрацьовувалися Мінекономрозвитку та усі були* ***повернені на доопрацювання*** *з урахуванням власних зауважень та зауважень заінтересованих органів. Не отримавши погодження Мінекономрозвитку,* ***НАК «Нафтогаз» наприкінці жовтня надіслало до Кабінету Міністрів України черговий проект фінплану Компанії*** *як окремої юридичної особи на 2016 рік та проект розпорядження про затвердження*[27]*. Мінекономрозвитку 29.11.2016 подано до Кабінету Міністрів України проект фінплану Компанії та ряд* ***зауважень і застережень до нього Мінфіну і Міненерговугілля, які Компанією не враховано,*** *зокрема щодо оптимізації витрат, які мали сталу тенденцію до зростання.* ***Незважаючи на ці зауваження, Кабінет Міністрів України фінплан Компанії затвердив.***

---

[26] Лист Мінекономрозвитку від 12.08.2016 № 3243-09/26033-07.

[27] Лист НАК «Нафтогаз» від 21.10.2016 № 31-1169/1/КМ-16.

У порушення вимог статті 75 ГК України фінансовий план НАК «Нафтогаз» на 2016 рік затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 1009-р **із запізненням на рік і 3 місяці від терміну, встановленого** ГК України **та Порядком № 205. Отже**, **протягом одинадцяти місяців 2016 року Компанія функціонувала і здійснювала видатки у ручному режимі та на власний розсуд.**

Необхідно також зазначити, що **протягом 2016 року Мінекономрозвитку не ініціювало перед Компанією питання складання та подання на розгляд і затвердження проекту фінплану на 2017 рік,** який мав бути затверджений до 01.09.2016.

Проект фінансового плану НАК «Нафтогаз» як окремої юридичної особи на 2017 рік розроблено та **вперше надіслано** Компанією до Кабінету Міністрів України **лише наприкінці квітня 2017 року**[28]. У подальшому **протягом кількох місяців** відповідно до неоднаразових доручень Кабінету Міністрів України **Мінекономрозвитку** разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та НАК «Нафтогаз» **опрацьовувало проект фінплану,** проте ця **робота була недостатньо ефективною.** Мінекономрозвитку у серпні 2017 року на затвердження Кабінету Міністрів України подало проект фінплану разом із протоколом узгодження позицій[29], в якому зазначалося, що **Компанією не враховано 14 зауважень Мінфіну та 12 зауважень Міненерговугілля** щодо оптимізації окремих витрат, які щороку необґрунтовано збільшувалися, у тому числі видатків на оплату праці.

Незважаючи на неврахування Компанією цих зауважень, **Кабінет Міністрів України розпорядженням від 19.07.2017 № 488-р затвердив фінансовий план** НАК «Нафтогаз» як окремої юридичної особи на 2017 рік. При цьому **термін затвердження,** встановлений статтею 75 ГК України і Порядком № 205, **Кабінетом Міністрів України порушено більш як на 10 місяців.** Протягом майже семи місяців 2017 року **Компанія функціонувала і здійснювала видатки у ручному режимі та на власний розсуд.**

У 2018 році проект розпорядження про затвердження фінансового плану НАК «Нафтогаз» як окремої юридичної особи на 2018 рік разом з відповідними матеріалами Компанією надіслано до Кабінету Міністрів України **майже на два місяці пізніше**[30] **терміну, визначеного законодавством.** Кабінет Міністрів України доручив[31] Мінекономрозвитку, Мінфіну, Міненерговугілля, Мін'юсту опрацювати викладену в листі інформацію в установленому порядку. У подальшому протягом року **Кабінет Міністрів України неодноразово доручав** НАК «Нафтогаз» та Мінекономрозвитку **невідкладно** вжити заходів щодо завершення процесу затвердження фінплану на 2018 рік.

---

[28] Лист НАК «Нафтогаз» від 25.04.2017 № 31-329/1/КМ-17.

[29] Лист Мінекономрозвитку від 18.07.2017 № 3243-01/24654-01.

[30] Лист НАК «Нафтогаз» від 20.11.2017 № 31-913/1/КМ-17.

[31] Доручення (резолюція) Кабінету Міністрів України від 24.11.2017 № 46678/1/1-17 за підписом Віце-прем'єр-міністра України Кістіона В. В.

У свою чергу **Мінекономрозвитку неодноразово повідомляло** Кабінет Міністрів України **про неналежне опрацювання Компанією проекту фінансового плану** після наданих зауважень Мінфіну і підготовку до внесення на розгляд і затвердження Урядом.

Неузгодженість позиції Мінекономрозвитку, Мінфіну, Міненерговугілля та НАК «Нафтогаз» щодо остаточного опрацювання проекту фінплану Компанії на 2018 рік призвела до незатвердження цього **фінплану Урядом і порушення Кабінетом Міністрів України вимог статті 75 ГК України, Закону № 185 і Порядку № 205**. Отже, **протягом усього 2018 року Компанія функціонувала і здійснювала видатки у ручному режимі та на власний розсуд.**

Встановлено, що **при складанні проекту фінплану** як на 2016 рік, так і на 2017 рік, **Компанією порушено вимоги Порядку № 205 щодо форми заповнення та зазначення окремих показників, а також подання необхідних документів** (фінансових звітів). Зокрема, у колонках 7, 8, 9 і 10 таблиці «Основні фінансові показники» зазначено «Інформація згідно із стратегічним планом розвитку», хоча стратегічні плани розвитку не затверджувались. Дані про витрати на оплату праці подавались в цілому по адміністративно-управлінському персоналу, а не окремо для адміністративно-управлінського персоналу та працівників.

Моніторинг за фінансовою діяльністю НАК «Нафтогаз»

Контроль за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності здійснюється шляхом проведення єдиного моніторингу ефективності управління такими об'єктами. Повноваженням щодо визначення порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності наділений Кабінет Міністрів України (стаття 5 Закону № 185).

Реалізуючи це повноваження, Кабінет Міністрів України постановою від 19.06.2007 № 832 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності» (далі – постанова № 832) затвердив відповідний порядок та критерії. Згідно із зазначеним порядком **відповідальність за проведення моніторингу покладено на Мінекономрозвитку,** яке після узагальнення та аналізу інформації, надісланої суб'єктами управління, **надає Кабінетові Міністрів України звіт про ефективність управління об'єктами державної власності**, у т. ч. про результати моніторингу фінансової діяльності суб'єктів господарювання в розрізі органів управління та галузей.

Мінекономрозвитку розроблено та затверджено Методичні рекомендації застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності[32], де визначено інформаційну базу для проведення моніторингу, показники, які застосовуються для оцінки, та критерії оцінки

[32] Наказ Мінекономрозвитку від 15.03.2013 № 253.

результатів діяльності суб'єктів господарювання, терміни подання інформаційно-аналітичних матеріалів.

Інформація, що надавалася НАК «Нафтогаз» до Мінекономрозвитку за встановленими формами, свідчила, що чистий прибуток Компанії у 2016 році становив 67,0 відс. загальної величини прибутку усіх суб'єктів господарювання державного сектору економіки (26,5 млрд грн), в 2017 році – 85,4 відс. (39,3 млрд гривень).

Водночас **окремі показники діяльності Компанії погіршувалися.** Так, якщо у 2016 році фактично отриманий чистий дохід перевищив на 5,5 відс. запланований показник, то **за 2017 рік недовиконання цього показника становило 10,1 відс.,** умовне недовиконання за І півріччя 2018 року – 0,3 відс. запланованого в проекті фінплану. **Собівартість реалізованої продукції з року в рік зростає** (за 2016 рік – у 1,2 раза, за 2017 рік – в 1,3 раза). Зростання продовжилось і в І півріччі 2018 року (з 83,6 млрд грн у І півріччі 2017 року до 86,2 млрд грн у І півріччі 2018 року).

Постійно зростала дебіторська заборгованість, що свідчить про значне відволікання Компанією обігових коштів для надання авансів. Зокрема, протягом 2016 року така заборгованість зросла на 65,3 відс., протягом 2017 року спостерігалось незначне зменшення – на 3,1 відс., на кінець 2017 року залишалась вище від початку 2016 року на 60,2 відсотка. **Кредиторська заборгованість Компанії також зростала:** у 2016 році на 19,6 відс., у 2017 – ще на 34,4 відсотка. Збільшення кредиторської заборгованості спричинено зростанням показників поточних зобов'язань, в основному це взяті Компанією кредити.

НАК «Нафтогаз» надавалась до Мінекономрозвитку неповна інформація щодо окремих показників, які відповідно до постанови № 832 повинні враховуватись при оцінці результатів діяльності. Зокрема, у 2017 році та протягом І півріччя 2018 року **не надавались дані про середньомісячну заробітну плату персоналу НАК «Нафтогаз».**

Мінекономрозвитку за результатами моніторингу **оцінено** результати фінансово-господарської діяльності **НАК «Нафтогаз» за 2016 та 2017 роки як «ефективна», за І півріччя 2018 року – як «неефективна», а також вказано про виконання керівником Компанії умов контракту.**

Формування наглядової ради НАК «Нафтогаз»

Мінекономрозвитку, отримавши в грудні 2015 року повноваження суб'єкта управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз», **лише через чотири місяці завершило формування та затвердження**[33] **складу наглядової ради** Компанії (затверджено повний склад з п'яти осіб – три незалежних члени (директори) та два представники держави). Перше засідання наглядової ради Компанії

[33] Наказ Мінекономрозвитку від 21.04.2016 № 725.

проведено 11-13.05.2016, на якому ухвалено рішення про утворення комітету з питань аудиту, комітету з питань етики, комітету з призначень та винагород.

Отже, **через зволікання Мінекономрозвитку** при затвердженні складу наглядової ради **держава протягом чотирьох місяців 2016 року не мала можливості здійснювати через своїх представників належний контроль за діяльністю НАК «Нафтогаз».**

Кабінет Міністрів України, отримавши в кінці березня 2017 року повноваження суб'єкта управління, в квітні 2017 року затвердив[34] на новий строк чотирьох з п'яти попередніх членів наглядової ради НАК «Нафтогаз» – три незалежних члени (директорів) та один представник держави. При цьому у квітні 2017 року припинив свої повноваження один представник держави, а у вересні – один незалежний член (директор) наглядової ради НАК «Нафтогаз».

Довідково. *На сайті Компанії (20.09.2017) зазначено, що член наглядової ради НАК «Нафтогаз», незалежний директор Чарльз Проктор повідомив наглядову раду про своє рішення піти з посади 30 вересня 2017 року. За останні півроку це вже другий член наглядової ради, який подав у відставку. До нього (17.04.2017) це зробила колишня голова наглядової ради Юлія Ковалів, яка була представником держави. Під час прес-конференції 20.09.2017 голова правління НАК «Нафтогаз» Коболєв А. В. зазначив, що за останні п'ять місяців про припинення своїх повноважень оголосили чотири члени наглядової ради.*

Отже, **майже п'ять місяців** (з квітня по вересень) **2017 року наглядова рада НАК «Нафтогаз» складалася з чотирьох членів та ще три місяці** (з вересня по грудень) **– тільки з трьох, що суперечило Статуту**, яким передбачено, що кількісний склад наглядової ради не може бути менше п'яти членів. При цьому протягом майже усього 2017 року (з квітня по грудень) наглядова рада НАК «Нафтогаз» мала лише одного представника держави, що не забезпечувало належного впливу держави на прийняття рішень наглядовою радою.

У грудні 2017 року Кабінетом Міністрів України змінено[35] та розширено до шести членів склад наглядової ради: обрано чотирьох нових незалежних членів (директори), одного нового представника держави та продовжено повноваження одного представника держави попереднього складу. Достроково припинено повноваження попередніх трьох незалежних членів наглядової ради.

Отже, **Кабінетом Міністрів України як суб'єктом управління з квітня по грудень 2017 року не забезпечено правомочності складу наглядової ради НАК «Нафтогаз»,** в тому числі належного представництва держави.

Річні звіти наглядової ради НАК «Нафтогаз» за 2016 та 2017 роки затверджено Кабінетом Міністрів України з оцінкою роботи «умовно задовільна»[36] та **«задовільна»**[37] відповідно.

Згідно з річними звітами наглядової ради з травня 2016 року по квітень 2017 року проведено 10 засідань, з них 3 – позачергові на вимогу правління;

---

[34] Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 291.

[35] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 892-р.

[36] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 282-р.

[37] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 № 384-р.

впродовж 2017 року – 22 засідання, з них 14 позачергових на вимогу правління, в т. ч. одне засідання проведено шляхом заочного голосування.

У 2016 році Компанія здійснила витрати на забезпечення діяльності наглядової ради у сумі 20,1 млн грн, у 2017 році – 25,5 млн гривень.

3. ЗДІЙСНЕННЯ ФОНДОМ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА УКРАЇНИ ТА МІНІСТЕРСТВОМ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ФУНКЦІЙ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Управління корпоративними правами держави у статутних капіталах **ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (26,0 відс.**, розмір статутного капіталу 3,28 млн грн), **ПАТ «НПК-Галичина»**[38] **(25 відс.**, розмір статутного капіталу 8,7 млн грн) та **АТ «Укрнафтопродукт»**[39] **(50 відс.**, розмір статутного капіталу 36,65 млн грн) у періоді, що досліджувався, уповноважено здійснювати **ФДМУ. Обсяг корпоративних прав держави** у статутних капіталах ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» і ПАТ «НПК-Галичина» **є недостатнім** (не перевищує 50 відс.) для вирішального впливу на **прийняття рішень** щодо діяльності.

- Основним зареєстрованим видом діяльності **ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»** (Івано-Франківська обл., м. Надвірна) є виробництво продуктів нафтоперероблення. Згідно з даними ФДМУ за результатами господарської діяльності **у 2016 році – І півріччі 2018 року товариство була збитковим.** З кожним роком ситуація погіршується (у 2016 році збитки становили 2,3 млн грн, у 2017 році – 112,2 млн грн, у І півріччі 2018 року – 57,5 млн гривень). **Відповідно сплата дивідендів не здійснювалась.** Усі активи товариства сформовані за рахунок поточних зобов'язань. **Коефіцієнт платоспроможності має від'ємне значення.** Станом на 31.12.2016 поточні зобов'язання перевищують активи товариства на 27,4 відс., на 31.12.2017 – на 37,9 відс., на 30.06.2018 – на 43,9 відс., що свідчить про **неспроможність погасити зовнішні зобов'язання за рахунок усіх активів.** Вартість чистих активів товариства **є від'ємною** і станом на 31.12.2016 дорівнювала мінус 312,2 млн грн, на 31.12.2017 – мінус 424,4 млн грн, на 30.06.2018 – мінус 491,5 млн гривень.

Встановлено, що у **ФДМУ відсутні установчі документи ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» та інформація про ухвалені органами**

---

[38] Власниками 71,04 відс. акцій ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» та 72,93 відс. акцій ПАТ «НПК-Галичина» є офшорні підприємства, що належать групі «Приват». Інші акції належать міноритарним акціонерам – фізичним особам.

[39] Власником 44,2 відс. акцій АТ «Укрнафтопродукт» є ТОВ з іноземними інвестиціями «Нафтопродукт України» (77,5 відс. акцій належать офшорним компаніям з реєстрацією Британські Віргінські острови), 5 відс. акцій – ТОВ «Фактор» (якому належить 22,5 відс. акцій ТОВ ІІ «Нафтопродукт України»), 0,06 відс. – ТОВ «МПП-Центр». Інші акції належать міноритарним акціонерам – фізичним особам.

управління товариства рішення (протоколи загальних зборів, рішення наглядової ради про обрання голови та членів виконавчих органів товариства, звіти органів управління). Разом з тим у 2017–2018 роках ФДМУ надавав пропозиції наглядовій раді про внесення до порядку денного загальних зборів питання включення до складу наглядової ради як представника держави Шмігач О., головного спеціаліста ФДМУ[40], які були проігноровані.

Отже, **представники ФДМУ до складу наглядової ради та інших органів управління товариства у періоді, що досліджувався, не входили.** Відповідно, **ФДМУ участі в управлінні товариством не брав і впливу на фінансово-господарську діяльність не мав.**

Інформації про роботу з відновлення прав держави як акціонера ФДМУ Рахунковій палаті не надано.

➢ Основним зареєстрованим видом діяльності **ПАТ «НПК-Галичина»** (Львівська обл., м. Дрогобич) є виробництво продуктів нафтоперероблення. Фактично у періоді, що досліджувався, товариство займалося наданням послуг з товарно-експедиційного обслуговування перевезення вантажів, зберігання, надання в оренду вагоно-цистерн та інших послуг. Згідно з даними ФДМУ **результати господарської діяльності були збитковими** (у 2016 році збитки становили 170,4 млн грн, у 2017 році – 52,1 млн грн), **відповідно, сплата дивідендів не здійснювалась.** У І півріччі 2018 року діяльність товариства була прибутковою (28 млн гривень). Вартість чистих активів на 31.12.2016 становила 56,0 млн грн, на 31.12.2017 – 3,9 млн грн, що менше статутного капіталу товариства.

У періоді, що досліджувався, **ФДМУ участі в управлінні ПАТ «НПК-Галичина» не брав. Представники ФДМУ до складу наглядової ради товариства не входили.** У 2017–2018 роках ФДМУ надавав **пропозиції** наглядовій раді про внесення до порядку денного загальних зборів питання включення до складу наглядової ради як представника держави Маньківської А., головного спеціаліста ФДМУ[41], які **були проігноровані.**

З метою забезпечення прав держави як акціонера **ПАТ «НПК-Галичина»** ФДМУ подано позовну заяву до Господарського суду Львівської області про визнання недійсним рішень загальних зборів, оформлених протоколом від 16.04.2018. Рішенням Господарського суду Львівської області від 12.12.2018 у справі № 914/1272/18 позов ФДМУ частково задоволено: визнано недійсним рішення загальних зборів акціонерів **ПАТ «НПК-Галичина», прийняте за результатом розгляду питання «Обрання членів наглядової ради товариства», оформлене протоколом № 1/2018 від 16.04.2018** (в задоволенні решти позовних вимог відмовлено).

---

[40] Додаток до доручень від 29.03.2017 та від 06.04.2018 до завдання щодо голосування представнику держави на загальних зборах акціонерів ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» у 2017 та 2018 роках.

[41] Додаток до доручень від 29.03.2017 та від 05.04.2018 до завдання щодо голосування представнику держави на загальних зборах акціонерів ПАТ «НПК-Галичина» у 2017 та 2018 роках.

При цьому інформації щодо подальших дій ФДМУ з відновлення прав держави як акціонера Рахунковій палаті не надано.

➢ Основним зареєстрованим та фактичним видом діяльності **АТ «Укрнафтопродукт»** (м. Київ) є надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна[42]. **Частка держави у статутному капіталі товариства забезпечувала ФДМУ можливість контролю за прийняттям рішень щодо діяльності.** До складу наглядової ради у періоді, що досліджувався, входило три представники ФДМУ із загальної кількості п'ять осіб, ревізійної комісії – два з трьох, рішення яких ухвалюються простою більшістю присутніх. Таким чином, представники ФДМУ мали вирішальний вплив на прийняття рішень.

Водночас **ФДМУ не було забезпечено ефективного управління та контролю за діяльністю товариства.** Як наслідок, згідно з висновком незалежного аудитора за 2017 рік фінансовий стан товариства потребує суттєвого оздоровлення, є підстави для **сумніву щодо безперервності діяльності товариства у подальшому.**

Згідно з даними ФДМУ **показники фінансових планів товариства** за 2016, 2017 роки та І півріччя 2018 року **не виконані.** Замість запланованого прибутку **у 2016 році діяльність товариства була збитковою** (збитки становили 417 тис. грн при запланованому прибутку 658,4 тис. грн), **у 2017 році план виконано на 6,3 відс.** (прибуток 58,4 тис. грн при плані 923,9 тис. грн), **за І півріччя 2018 року – на 38,4 відс.** (прибуток 252 тис. грн при плані 656 тис. гривень). **За результатами діяльності за 2017 рік сплачено дивіденди до державного бюджету у сумі 21,6 тис. гривень.**

Крім того, мали **місце порушення, що вплинули на фінансово-майновий стан товариства,** які зафіксовані ревізійною комісією товариства за результатами фінансово-господарської діяльності за 2017 рік, зокрема, облікова політика товариства ФДМУ не погоджена, облік фінансових інвестицій не відповідає критеріям фінансової інвестиції (не визначено справедливої вартості), плата за оренду квартири по проспекту П. Григоренка у м. Києві не відповідає ринковій (2,0 тис. грн за місяць), страхування майна, що здається в оренду, здійснюється за рахунок товариства, а не орендаря, що призводило до погіршення фінансово-економічного стану товариства, не в повному обсязі проводилась претензійно-позовна робота щодо стягнення дебіторської заборгованості тощо.

Необхідно зазначити, що належні державі пакети акцій АТ «Укрнафтопродукт», ПАТ «НКП-Галичина», ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» включені ФДМУ[43] до Переліку державних пакетів акцій (часток) господарських товариств та інших господарських організацій і підприємств,

---

[42] Будівля в м. Києві, вул. Верховної Ради, 34 (Інститут – лабораторний комплекс загальною площею 5440,7 кв. м) та жила квартира в м. Києві, проспект П. Григоренка, 41, кв. 70, загальною площею 32,7 кв. метра.

[43] Наказ ФДМУ від 27.03.2018 № 447.

заснованих на базі об’єднання майна різних форм власності, що підлягають приватизації в 2018 році. Приватизацію належних державі пакетів акцій зазначених товариств заплановано продовжити у 2019 році та включено до Переліку державних пакетів акцій (часток) господарських товариств та інших господарських організацій і підприємств, заснованих на базі об’єднання майна різних форм власності, приватизацію яких розпочато у 2018 році[44]. Зважаючи на нерезультативну роботу щодо приватизації цих пакетів акцій у 2018 році, **ФДМУ слід активізувати таку роботу у 2019 році.**

- Після прийняття Закону № 329, яким передбачено реформування НАК «Нафтогаз», Кабінетом Міністрів України постановою від 01.07.2016 № 496 «Про відокремлення діяльності з транспортування та зберігання (закачування, відбору) природного газу» затверджено План реструктуризації НАК «Нафтогаз» (далі – План) та обрано нову модель діяльності з транспортування природного газу.

У межах виконання Плану Кабінетом Міністрів України постановою від 09.11.2016 № 801 утворено ПАТ «МГУ», 100 відс. акцій якого належить державі, а повноваження з управління корпоративними правами держави у статутному капіталі (4076,0 тис. грн)[45] здійснює Міненерговугілля. Також Міненерговугіллям призначено склад наглядової ради товариства[46].

Основним зареєстрованим видом діяльності товариства є трубопровідний транспорт, проте фактично **такої діяльності воно ще не здійснює і утримується за рахунок коштів державного бюджету за КПКВК 1101550** «Державна підтримка публічного акціонерного товариства «Магістральні газопроводи України»». Відповідно до звіту про виконання паспорта бюджетної програми за КПКВК 1101550 за 2017 рік з державного бюджету фактично профінансовано 134,0 тис. грн, за 2018 рік – 19,9 млн грн (за І півріччя 2018 року – 8,1 млн грн), що дало можливість на 25 відс. забезпечити заходи, необхідні для початку статутної діяльності ПАТ «МГУ», та на 67 відс. нормативно-правове забезпечення для виконання товариством функцій оператора газотранспортної системи. У 2017 році товариство отримало чистий збиток у сумі 208 тис. грн, у І півріччі 2018 року – 24 тис. гривень.

На 2019 рік за КПКВК 1101550 ПАТ «МГУ» передбачено 70 млн гривень.

Відповідно до пункту 7 Плану **передача** ПАТ «МГУ» **майна**, що **використовується для забезпечення транспортування природного газу** та обліковується на балансі ПАТ «Укртрансгаз», з урахуванням кредитних зобов’язань НАК «Нафтогаз» та її дочірніх компаній **повинна відбутися**

[44] Наказ ФДМУ від 27.12.2018 № 1637.

[45] Сформований за рахунок державного майна вартістю 3768,0 тис грн (приміщення мансарди нежитлового будинку, який розташований за адресою: м. Київ, вул. Івана Гонти, 3а, загальною площею 406,5 кв. м) та автомобільних транспортних засобів загальною вартістю 290,0 тис грн (CITROEN XSARA PICASSO, MITSUBISHI SPASE STAR, MITSUBISHI PAJERO SPORT 3).

[46] Наказ Міненерговугілля від 28.02.2018 № 134.

протягом 30 днів з дати набрання чинності остаточними рішеннями по суті арбітражних справ між НАК «Нафтогаз» та ПАТ «Газпром», що тривають при Арбітражному інституті Торговельної палати м. Стокгольма (далі – Стокгольмський Арбітраж). Оскільки товариство не отримало цих активів, така діяльність не провадиться.

ПАТ «МГУ» не оприлюднювало на власному веб-сайті інформацію про свою діяльність, чим порушено вимоги статті 90 ГК України. Не оприлюднено таку інформацію: **цілі діяльності господарського товариства та стан їх досягнення;** біографічні довідки голови та членів виконавчого органу та членів наглядової ради, їхнє членство у наглядових радах інших суб'єктів господарювання; **річні звіти наглядової ради та виконавчого органу; структура, принципи формування і розмір винагороди голови та членів виконавчого органу, членів наглядової ради,** включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов'язків, а також у зв'язку із звільненням; **опис істотних передбачуваних факторів ризику**, що можуть вплинути на операції та результати діяльності, та заходи щодо управління такими ризиками; **відомості про договори, учасником яких є господарське товариство**, інформація про які підлягає оприлюдненню відповідно до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»; **інформація про операції та зобов'язання господарського товариства з державним та/або місцевим бюджетом**, державними та/або місцевими установами, підприємствами та організаціями, включаючи договірні зобов'язання (фінансові та нефінансові), що виникають у результаті державно-приватного партнерства.

АТ «Укрнафтопродукт» не має власного веб-сайта, інформація про діяльність цього товариства на сайті ФДМУ відсутня.

4. АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАК «НАФТОГАЗ» У ЧАСТИНІ, ЩО МАЄ ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

4.1. Аналіз основних показників фінансового стану та фінансово-господарської діяльності НАК «Нафтогаз»

Як вже зазначалося, **основними видами діяльності Компанії** у періоді, що аналізувався, **були реалізація природного газу** та **транзит природного газу** за контрактом з ПАТ «Газпром» (далі – реалізація продукції).

Результати аналізу свідчать, що у 2016 році Компанією реалізовано продукції 104785 млн куб. м (на 12095 млн куб. м більше планованого обсягу); у 2017 році – 114353 млн куб. м (на 14870 млн куб. м більше плану); у I півріччі 2018 року – 55295 млн куб. метрів. Узагальнена інформація про планові та фактичні обсяги реалізації продукції Компанією у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Планові та фактичні обсяги реалізації продукції Компанією за 2016–2017 роки та I півріччя 2018 року

млн куб. метрів

Найменування показника	2016 рік			2017 рік			Факт 2017 року до факту 2016 року	Факт I півр. 2018 року
	план	факт	Викон. (+/-)	план	факт	Викон. (+/-)		
Обсяги реалізації природного газу	22628	22585	-43	25483	20892	-4591	-1693	12807
Транзит природного газу по контракту з ПАТ «Газпром»	70062	82200	12138	74000	93461	19461	11261	42488
Всього	**92690**	**104785**	**12095**	**99483**	**114353**	**14870**	**9568**	**55295**

Дані таблиці 1 свідчать, що **у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року фактичні обсяги реалізації продукції зросли за рахунок збільшення обсягів транзиту природного газу** за контрактом з ПАТ «Газпром» на 11261 млн куб. метр. При цьому фактичні **обсяги реалізації природного газу зменшились** на 1693 млн куб. метри.

За I півріччя 2018 року реалізовано продукції в обсязі 55295 млн куб. м. **Фактичні обсяги транзиту природного газу** в 2016 році зросли порівняно з планом на 12138 млн куб. м (на 17,3 відс.), у 2017 році – на 19461 млн куб. м (на 26,3 відсотка).

Водночас **обсяги реалізації природного газу зменшувались**, зокрема, у 2016 році на 43,0 млн куб. м (0,2 відс.), у 2017 році – на 4591 млн куб. м (18,0 відсотків).

Отже, **обсяги реалізації продукції Компанією в натуральних величинах зростали, основний чинник – збільшення транзиту природного газу за контрактом з ПАТ «Газпром».**

Відповідно до фінансових планів Компанії на 2016–2017 роки і звітності за I півріччя 2018 року, планувалось отримати доходів у 2016 році 154,51 млрд грн, у 2017 році – 234,36 млрд грн, у I півріччі 2018 року – 111,04 млрд гривень.

Усього Компанією отримано доходів у 2016 році 165,98 млрд грн, що на 7,4 відс. більше плану (154,51 млрд грн); у 2017 році – 254,81 млрд грн, що на 8,7 відс. більше плану (234,36 млрд грн); у I півріччі 2018 року – 110,97 млрд гривень.

У періоді, який аналізувався, у структурі запланованих доходів Компанії чистий дохід від реалізації продукції становить від 98,99 до 89,15 відс. загального доходу; інші операційні доходи – від 0 до 0,79 відс.; доходи від участі в капіталі – від 0 до 10,79 відс.; інші фінансові доходи – від 0 до 0,14 відс.; інші доходи – від 0 до 0,77 відсотка.

Інформація про основні фінансові показники Компанії у 2015–2017 роках та I півріччі 2018 року наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Основні фінансові показники Компанії у 2015–2017 роках та І півріччі 2018 року

млрд грн

Найменування показника	2015 рік	2016 рік		2017 рік		І півріччя 2018 року	
	отримано доходів	отримано доходів	питома вага в усіх доходах, відс.	отримано доходів	питома вага в усіх доходах, відс.	отримано доходів	питома вага в усіх доходах, відс.
Чистий дохід від реалізації продукції	112,80	161,38	97,23	187,93	73,75	106,83	96,27
Інші операційні доходи	4,90	1,20	0,72	63,32	24,85	2,98	2,68
Дохід від участі в капіталі (від інвестицій в дочірні підприємства)	0	2,39	1,44	2,47	0,97	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	0,50	1,01	0,61	1,09	0,43	0,93	0,84
Інші доходи	0,004	0,004	0,00	0,01	0,00	0,23	0,20
Усього доходи	**118,20**	**165,98**	**–**	**254,81**	**–**	**–**	**–**
Усього витрати	**143,30**	**139,45**	**–**	**215,48**	**–**	**99,96**	**–**
Чистий фінансовий результат прибуток/збиток	**-25,10**	**26,53**	**–**	**39,33**	**–**	**11,01**	**–**

Дані таблиці 2 свідчать, що за результатами фінансово-господарської діяльності **у 2015 році чистим фінансовим результатом Компанії був збиток у сумі 25,10 млрд гривень. У наступних періодах значно поліпшено показники фінансово-господарської діяльності: у 2016 році прибуток становив 26,53 млрд грн, у 2017 році – 39,33 млрд грн, за І півріччя 2018 року – 11,01 млрд гривень.**

Прибутковість Компанії з 2016 року забезпечувалася в основному за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (цей показник становить 97,23 відс. усіх доходів). Зростання чистого доходу відбулось переважно за рахунок зростання доходу: від реалізації природного газу – внаслідок **підвищення цін на природний газ для всіх категорій споживачів;** від транзиту природного газу – внаслідок **зростання обсягів транзиту.** Зросли також показники чистого доходу від інших видів діяльності (становлять 2,77 відс. усіх доходів), зокрема, доходи від реалізації інвестиційних проектів в Єгипті; інші операційні доходи (сторнування резерву знецінення заборгованості та дохід від штрафів, пені, неустойки); інші фінансові доходи (відсотки по залишках на рахунках).

Основні **фактори**, що вплинули на **покращення фінансового результату у 2017 році** та перевиконання планових показників: зменшення нарахування резерву сумнівних та безнадійних боргів (фактично резерв відображено в обсязі 1,5 млрд грн, що менше передбаченого планом на 24,1 млрд грн); зменшення (сторно) забезпечень за судовими позовами у сумі 6,0 млрд грн; зменшення втрат від курсових різниць на 1,4 млрд грн та **часткове визнання рішень** Стокгольмського Арбітражу.

Так, відповідно до фінансового звіту Компанії за 2017 рік НАК «Нафтогаз» та ПАТ «Газпром» у 2014 році пред’явлено зустрічні вимоги

в Стокгольмському Арбітражі, яким **визначено зобов'язання НАК «Нафтогаз»** сплатити на користь ПАТ «Газпром» **2,03 млрд дол. США** за поставлений газ та пеню у розмірі 0,03 відс. за кожен день прострочення після 22.12.2017, а також присуджено **стягнути з ПАТ «Газпром» на користь НАК «Нафтогаз» 4,67 млрд дол. США** як компенсацію за заподіяні збитки за незабезпечення мінімальних контрактних обсягів транзиту газу, включаючи компенсацію заподіяних збитків та відсотки до 28.02.2018. У підсумку, **Стокгольмський Арбітраж призначив нетто суму**, **яку ПАТ «Газпром» має сплатити на користь НАК «Нафтогаз», у розмірі 2,56 млрд дол. США** (плюс пеня за прострочення платежу).

НАК «Нафтогаз» не визнано цю суму, яка в еквіваленті на 31.12.2017 становила 71,86 млрд грн, **як актив та не включено до доходів**, оскільки на дату затвердження окремої фінансової звітності за 2017 рік **цю заборгованість ПАТ «Газпром» не було погашено**, натомість публічно заявлено про наміри апеляційного оскарження рішень Стокгольмського Арбітражу. Водночас НАК «Нафтогаз» відображено у фінансовій звітності за 2017 рік результати рішення Стокгольмського Арбітражу в частині так званого «взаємозаліку», тобто до звіту про фінансовий стан одночасно включено **в активи** (дебіторська заборгованість) і **зобов'язання** (кредиторська заборгованість) **рівнозначну суму 57,1 млрд грн** (2,035 млрд дол. США), а у І кварталі 2018 року проведено «взаємозалік» цих сум (з активу і пасиву балансу ці суми одночасно виключені). Це забезпечило збільшення валюти балансу станом на 31.12.2017 на 6,5 відс. порівняно з 31.12.2016 (без такого проведення валюта балансу станом на 31.12.2017 була б меншою порівняно зі станом на 31.12.2016 на 3 відс.) та вплинуло на зменшення валюти балансу станом на 30.06.2018 на 13,9 відсотка.

Отже, **фактичного надходження коштів у 2017 році за результатами рішень Стокгольмського Арбітражу не було.** При цьому **позитивний ефект у фінансовому результаті** (+12,6 млрд грн доходів) **досягнено внаслідок відображення доходів у сумі 57,1 млрд грн** щодо контракту з транзиту газу, **а витрат у сумі 44,5 млрд грн** (1,59 млрд дол. США) щодо контракту з купівлі-продажу газу (у звітності відсутнє обґрунтування відображення витрат у сумі 44,5 млрд грн щодо контракту з купівлі-продажу газу при визнанні зобов'язань за цим контрактом у сумі 57,1 млрд гривень).

У І кварталі 2018 року до інших операційних витрат включені витрати у сумі 4,75 млрд грн з податку на додану вартість, нарахованого на компенсацію згідно з рішенням Стокгольмського Арбітражу щодо транзиту природного газу.

Крім того, у 2018 році НАК «Нафтогаз» до доходів віднесено кошти від переплати за транзит газу в рахунок погашення пені, яку нараховує на заборгованість ПАТ «Газпром» згідно з рішенням Стокгольмського Арбітражу від 28.12.2018 за транзитним контрактом, оскільки перегляд формули ціноутворення на газ за контрактом щодо поставки газу в Україну в сторону зменшення автоматично призвів до зменшення ставки вартості послуг транзиту газу та загальної вартості цих послуг. ПАТ «Газпром», не визнаючи рішень

Стокгольмського Арбітражу, продовжує сплачувати за транзит попередню ціну, а Компанія розраховує тариф відповідно до рішення Стокгольмського Арбітражу. **ПАТ «Газпром» також не підтвердив, що здійснить оплату компенсації відповідно до рішення Стокгольмського Арбітражу у транзитній справі. НАК «Нафтогаз» 28.02.2019 повідомлено на своєму офіційному сайті: «**Відмовившись виконувати рішення арбітрів, Газпром ініціював оскарження в апеляційному суді округу Свеа. Слухання по суті і рішення апеляційного суду очікуються у 2020 році», тобто **спір остаточно не врегульовано,** що в подальшому може мати негативні наслідки для фінансового стану Компанії.

Отже, **при зростанні прибутковості Компанії у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року** (чистий дохід від реалізації продукції, отриманий в основному за рахунок зростання цін реалізації природного газу для всіх категорій споживачів та обсягів транзиту для ПАТ «Газпром»), **Компанією збільшено нереалізаційні складові формування показника доходів** (визнання доходів і витрат від рішень Стокгольмського Арбітражу, зменшення нарахування резерву сумнівних та безнадійних боргів, зменшення забезпечень за судовими позовами).

Як уже зазначалося, безпосередньо в НАК «Нафтогаз» захід державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) не проводився. Рахункова палата не мала можливості ознайомитися із первинними документами, провести оцінку обґрунтованості облікової політики для збору достатніх й прийнятних аудиторських доказів та зробити висновки і надати рекомендації щодо окреслених вище питань.

У 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року Компанія виконувала спеціальні обов’язки щодо продажу природного газу постачальникам газу окремим (вразливим) категоріям споживачів за регульованими цінами, на умовах та в обсягах, визначених Урядом[47], у середньому така ціна за куб. м природного газу становила у 2016 році – 2,57 грн; у 2017 році – 5,60 грн; у I півріччі 2018 року – 5,61 гривні. Отже, **у цей період така ціна зросла у 2,2 раза** (з 2,57 грн до 5,61 гривень). Для решти споживачів Компанія визначала ціну природного газу вільно (за домовленістю з покупцем), у середньому ціна становила у 2016 році – 7,65 грн; у 2017 році – 11,37 грн; у I півріччі 2018 року – 12,50 гривні. Отже, **у цей період ціна зросла в 1,6 раза** (з 7,65 грн до 12,50 гривні).

Відповідно до фінансового плану Компанії **на 2016 рік дохід від реалізації продукції планувався в обсязі 173,09 млрд грн,** що на 44,36 млрд грн більше, ніж фактично отриманий дохід у 2015 році.

Основними видами фінансово-господарської діяльності Компанії, за якими **у 2016 році** заплановано отримати дохід, були: реалізація природного газу на суму 119,41 млрд грн (69,0 відс. запланованого доходу); послуги з транзиту – 51,56 млрд грн (29,8 відс.); інша діяльність – 2,11 млрд грн

[47] Постанови Кабінету Міністрів України від 01.10.2015 № 758 та 22.03.2017 № 187.

(1,2 відсотка). З урахуванням запланованих відрахувань з доходу 20,14 млрд грн (ПДВ – 20,14 млн грн, інші відрахування з доходу 0,012 млрд грн), **чистий дохід від реалізації продукції заплановано в сумі 152,95 млрд гривень.**

У 2017 році від реалізації продукції заплановано дохід у сумі 238,35 млрд грн, що на 65,26 млрд грн більше, ніж передбачалося фінпланом на 2016 рік. Основними видами фінансово-господарської діяльності Компанії, за якими передбачалося отримати дохід, були: реалізація природного газу на суму 176,44 млрд грн (74,0 відс.); послуги з транзиту газу – 61,40 млрд грн (25,8 відс.); інші види діяльності – 0,51 млрд грн (0,2 відсотка). З урахуванням запланованих відрахувань з доходу (ПДВ) у сумі 29,41 млн грн, **чистий дохід від реалізації продукції заплановано в сумі 208,94 млрд гривень.**

У І півріччі 2018 року Компанія прогнозувала (за відсутності затвердженого фінплану) **отримати чистий дохід від реалізації продукції в сумі 107,2 млрд гривень.** Основними видами фінансово-господарської діяльності Компанії, за якими передбачалося отримати дохід, були: реалізація природного газу на суму 73,2 млрд грн (68,3 відс.); послуги з транзиту газу – 33,7 млрд грн (31,4 відс.); інші види діяльності – 0,28 млрд грн (0,3 відсотка). Інформація щодо планових та фактичних показників чистого доходу від реалізації продукції, собівартості продукції, отриманого валового прибутку та рентабельності Компанії наведена в таблиці 3.

Таблиця 3

Планові та фактичні показники чистого доходу від реалізації продукції, собівартості продукції, отриманого валового прибутку та рентабельності Компанії у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року

млрд грн

Найменування показника	2016 рік			2017 рік			І півріччя 2018 року		
	План	Факт	Відхил., (+/-) відс.	План	Факт	Відхил., (+/-) відс.	План	Факт	Відхил., (+/-), відс.
Чистий дохід від реалізації продукції, у т. ч.:	**152,95**	**161,38**	**5,51**	**208,94**	**187,93**	**-10,06**	**107,20**	**106,83**	**-0,35**
реалізація природного газу	99,42	99,59	0,17	147,03	113,53	-22,78	73,24	73,16	-0,11
послуги з транзиту газу	52,97	61,39	15,96	61,40	73,94	20,42	33,68	33,41	-0,80
інші види діяльності	0,59	0,40	-32,20	0,51	0,46	-9,80	0,28	0,26	-7,14
Собівартість продукції, у т. ч.:	**111,71**	**116,28**	**4,09**	**167,28**	**146,64**	**-12,34**	**85,39**	**86,20**	**0,95**
реалізація природного газу	83,59	83,59	0,00	137,48	109,72	-20,19	68,59	69,40	1,18
послуги з транзиту газу	28,12	32,69	16,25	30,00	36,92	23,07	16,79	16,80	0,06
інші види діяльності	0	0	0	0	0	0	1,00	2,00	100,0
Валовий прибуток, у т. ч.:	**41,24**	**45,10**	**9,36**	**41,66**	**41,29**	**-0,89**	**21,81**	**20,63**	**-5,41**
реалізація природного газу	15,83	16,00	1,07	9,55	3,81	-60,10	4,65	3,76	-19,14
послуги з транзиту газу	24,82	28,70	15,63	31,40	37,02	17,90	16,89	16,61	-1,66
інші види діяльності	0,59	0,40	-32,20	0,51	0,46	-9,80	-0,72	-1,74	141,67
Валова рентабельність, відс., у т. ч.:	**26,96**	**27,95**	**3,65**	**19,94**	**21,97**	**10,19**	**20,35**	**19,31**	**-5,08**
реалізація природного газу	15,92	16,07	0,90	6,50	3,36	-48,33	6,35	5,14	-19,05
послуги з транзиту газу	46,88	46,75	-0,28	51,14	50,07	-2,10	50,15	49,72	-0,86

Дані таблиці 3 свідчать, що **у 2016 році отримано чистий дохід від реалізації продукції** в сумі 161,38 млрд грн, що **на 5,51 відс. більше запланованого** (152,95 млрд гривень). У складі цього показника чистий дохід від реалізації природного газу становить 99,59 млрд грн, що лише на 0,17 відс. (0,17 млрд грн) перевищує плановий показник. Таке **незначне** (знівельоване) **перевищення** плану **є результатом штучно створеної різниці** між величиною отриманих 11,84 млрд грн доходів та нереалізацією на 11,67 млрд грн запланованих 2 млрд куб. м буферного газу для ПАТ «Укртрансгаз».

У 2016 році на 9,39 млрд грн зросли доходи від реалізації газу споживачам, які підпадають під дію зазначених вище спеціальних обов'язків щодо продажу природного газу постачальникам газу окремим (вразливим) категоріям споживачів за регульованими цінами, на умовах та в обсягах, визначених Урядом: підприємствам, які реалізують тепло населенню; підприємствам, які реалізують теплову енергію для бюджетних споживачів; для ПАТ «Одеський припортовий завод». Зросли також на 2,45 млрд грн доходи від реалізації природного газу іншим категоріям споживачів (за рахунок зростання ціни природного газу порівняно із запланованою ціною).

Чистий дохід від транзиту природного газу у 2016 році становив 61,39 млрд грн, що на 15,97 відс. (8,42 млрд грн) вище запланованого. Зростання цього показника відбулося за рахунок збільшення обсягу транзиту на 12,1 млрд куб. м – додатково на суму 9,4 млрд грн; збільшення ставки транзиту з 2,49 дол. США до 2,5 дол. США – додатково на суму 0,17 млрд грн; зменшення доходу – на 1,15 млрд грн через падіння курсу долара США по відношенню до курсу, прогнозованого Компанією.

Таким чином, **при складанні фінплану Компанії на 2016 рік показник чистого доходу від реалізації продукції знижено на 12,82 млрд грн** (11,67 + 1,15 млрд гривень). Разом з тим ці операції зменшили собівартість продукції на 5,9 млрд грн (нереалізація буферного газу для ПАТ «Укртрансгаз» зменшила собівартість на 10,46 млрд грн, зросла собівартість від збільшення обсягу транзиту на 4,56 млн гривень).

Через допущені недоліки при плануванні діяльності на 2016 рік (за наявності фактичних показників фінансово-господарської діяльності) **плановий дохід від реалізації продукції Компанією занижено на суму 6,92 млрд гривень** (12,82 – 5,9 млрд гривень).

Крім того, при фактичному невиконанні за 2016 рік плану з реалізації природного газу на 0,2 відс. (дохід від реалізації природного газу у 2016 році перевищив плановий на 0,07 відс.), план реалізації на 2017 рік збільшено на 12,6 відс., плановий дохід від реалізації газу – на 47,7 відсотка. Фактичні обсяги реалізації за 2017 рік менші ніж заплановані на 18 відс. та на 7,5 відс. фактичних обсягів реалізації за попередній рік. При цьому **фактично отриманий чистий дохід від реалізації** природного газу **за 2017 рік менший від запланованого на 22,8 відс.**, проте **вищий від фактичних надходжень попереднього року на 14 відсотків.**

У той же час при **перевищенні за 2016 рік** запланованих **обсягів з транзиту** природного газу **на 17,3 відс., план на 2017 рік збільшено лише на 5,6 відсотків**. Як наслідок, план з транзиту природного газу за 2017 рік **перевиконано на 26 відс., що на 13,7 відс. більше фактичного обсягу транзиту за 2016 рік.**

У 2017 році чистий дохід від реалізації продукції Компанією **отримано** у сумі 187,93 млрд грн, що **на 10,06 відс. менше запланованого** (208,94 млрд гривень). Зокрема, чистий дохід **від реалізації природного газу** становив 113,53 млрд грн, що на 22,78 відс. (33,5 млрд грн) менше плану (147,03 млрд гривень). Невиконання цього планового показника спричинено зменшенням обсягів реалізації, а також зменшенням на 17,6 млрд грн доходів від реалізації газу для підприємств, які реалізують тепло населенню та теплову енергію для населення, релігійних організацій та інших споживачів.

Доходи від реалізації природного газу зросли на 4,65 млрд грн в основному через збільшення обсягу реалізації газу ПАТ «Укртрансгаз» (на 0,9 млрд куб. м) порівняно з плановим обсягом. При цьому, як і у 2016 році, не відбулась запланована Компанією на 2017 рік реалізація умовно буферного газу для ПАТ «Укртрансгаз», що **призвело до зменшення доходу на 20,5 млрд гривень. На зменшення доходу також вплинуло** те, що Компанією у фінансовому плані на 2017 рік **доходи планувались не за діючими** (встановленими Урядом) **цінами,** а за цінами, які Урядом мали бути встановлені протягом календарного року.

Чистий дохід від транзиту природного газу в 2017 році отримано в сумі 73,94 млрд грн, що на 20,42 відс. (12,54 млрд грн) вище запланованого. Зростання відбулося за рахунок збільшення обсягу транзиту на 19,5 млрд куб. м (на 16,28 млрд гривень). При цьому дохід скоротився на 3,74 млрд грн через зменшення ставки транзиту з 2,65 дол. США до 2,61 дол. США (на 1,37 млрд грн), зменшення курсу долара по відношенню до курсу, прогнозованого Компанією (чистий дохід зменшено на 2,37 млрд гривень).

При складанні фінплану на 2017 рік показник чистого доходу від реалізації газу Компанією занижено на 20,5 млрд гривень. Разом з тим ці операції зменшили собівартість продукції на 19,34 млрд грн (за рахунок нереалізації буферного газу для ПАТ «Укртрансгаз»). Таким чином, **через допущені Компанією недоліки при плануванні і підготовці фінплану на 2017 рік плановий показник доходу від реалізації продукції** (нереалізація буферного газу для ПАТ «Укртрансгаз») **занижено на 1,16 млрд грн** (20,5 – 19,34 млрд гривень).

За І півріччя 2018 року Компанія отримала чистий дохід від реалізації продукції в сумі 106,83 млрд грн, що **на 0,35 відс. менше прогнозованого** (107,2 млрд гривень). У складі цього показника чистий дохід від реалізації природного газу становить 73,16 млрд грн, чистий дохід від транзиту природного газу – 33,41 млрд гривень.

У періоді, який аналізувався, **валовий прибуток Компанії від реалізації продукції мав тенденцію до зменшення.** Так, у 2016 році валовий прибуток

від реалізації продукції становив 45,10 млрд грн, що на 9,36 відс. вище запланованого показника, у 2017 році зменшився до 41,29 млрд грн (недовиконання плану 0,89 відсотка). У І півріччі 2018 року отримано лише 20,63 млрд грн (на 5,41 відс. менше плану).

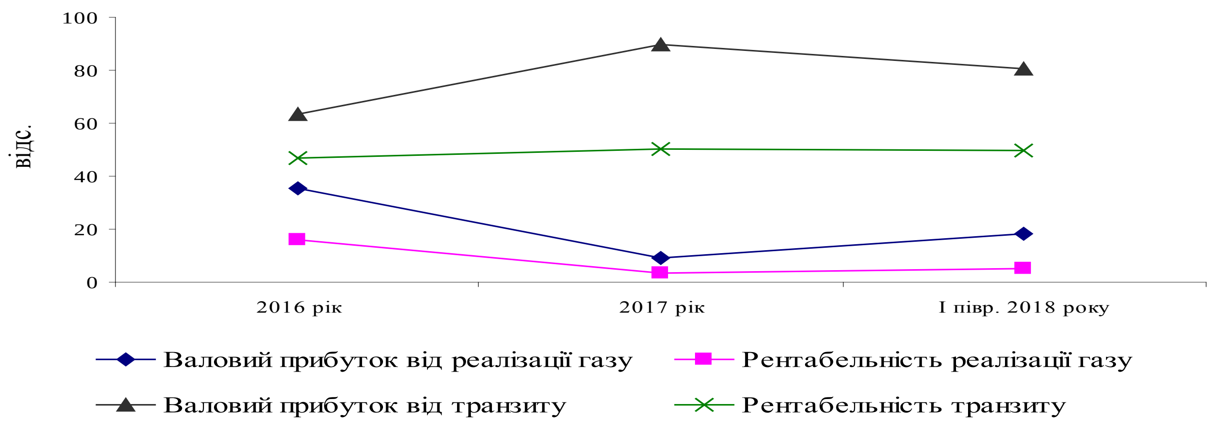
При цьому відбулось різке падіння фактичного показника валового прибутку від реалізації природного газу: з 16,0 млрд грн у 2016 році зменшився до 3,81 млрд грн у 2017 році та до 3,76 млрд грн на кінець І півріччя 2018 року. Фактичний показник валового прибутку від транзиту природного газу навпаки зростав: з 28,7 млрд грн у 2016 році зріс до 37,4 млрд грн у 2017 році, за І півріччя 2018 року отримано 16,61 млрд гривень.

Загальний показник валової рентабельності від реалізації продукції Компанії щороку знижувався, хоча в цілому заплановані показники перевиконано. У 2016 році цей показник становив 27,95 відс. (на 3,65 відс. більше плану), у 2017 році зменшився до 21,97 відс. (на 10,19 відс. перевищив план), у І півріччі 2018 року знизився до 19,31 відсотка.

Різко знижувався показник рентабельності від діяльності із реалізації природного газу: з 16,07 відс. у 2016 році зменшився до 3,36 відс. у 2017 році та до 5,14 відс. за І півріччя 2018 року. Рентабельність діяльності з транзиту газу коливалася у незначному діапазоні: у 2016 році – 46,75 відс., у 2017 році – 51,14 відс., за І півріччя 2018 року – 49,72 відсотка.

На діаграмі 1 проілюстровано динаміку показників валового прибутку та рентабельності реалізації продукції у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року.

Діаграма 1. Динаміка показників валового прибутку та рентабельності реалізації продукції Компанії у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року



Наведені у діаграмі 1 дані свідчать, що **стабільно прибутковою та рентабельною залишається діяльність Компанії з транзиту природного газу** за контрактом з ПАТ «Газпром», питома вага якої становить близько 30 відс. всіх доходів Компанії. **Діяльність щодо реалізації природного газу,** яка забезпечує близько 60 відс. усіх доходів, **має в цілому низькі показники прибутковості та рентабельності.**

Отже, **зниження показника валової рентабельності від реалізації продукції,** а також падіння показника рентабельності реалізації природного

газу при зростаючій собівартості реалізованої продукції, свідчить про **погіршення протягом 2016–2017 років та I півріччя 2018 року ділової активності Компанії за основним напрямом отримання прибутку.**

Аналіз виконання показників фінансових планів Компанії засвідчує **щорічне перевищення фактичних витрат Компанії над запланованими** (у 2016 році – на 4,6 відс., на 139,5 млрд грн, у 2017 році – на 1,4 відс., на 215,5 млрд гривень).

Враховуючи те, що фінплан на 2016 рік затверджено в кінці звітного року (30.11.2016), тобто вже за наявності фактичних показників діяльності Компанії, а фінплан на 2017 рік затверджено у другій половині року (19.07.2017), витрати Компанії в значній мірі були передбачувані та такими, що відбулись.

У I півріччі 2018 року Компанією понесено витрат на 99,9 млрд грн, що на 13,4 відс., або на 11,8 млрд грн., більше, ніж витрати аналогічного періоду 2017 року. Така динаміка показників витрат вказує на неналежне планування.

Основною статтею витрат Компанії є собівартість реалізованої продукції, питома вага якої у структурі фактичних витрат становить у 2016 році – 83,4 відс., у 2017 році – 68,0 відс., у I півріччі 2018 року – 86,2 відсотка. Адміністративні витрати становили від 0,7 до 1,5 відс. всіх витрат Компанії, інші операційні витрати – від 6,3 до 21,6 відс., фінансові витрати – від 2,5 до 5,9 відс., інші витрати – до 3,5 відсотка.

Інформація про планові та фактичні витрати Компанії у розрізі складових за період, що аналізувався, наведена в таблиці 4.

Таблиця 4

Планові та фактичні обсяги витрат Компанії у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року

млрд грн

Найменування показника	2016 рік		Питома вага, відс.	2017 рік		Питома вага, відс.	I півріччя 2018 рік		Питома вага, відс.
	План	Факт		План	Факт		Факт 2017 року	Факт	
Собівартість реалізованої продукції	111,7	116,3	83,4	167,3	146,6	68,0	85,4	86,2	86,3
Адміністративні витрати	1,5	1,4	1,0	1,8	1,6	0,7	0,7	1,5	1,5
Інші операційні витрати	5,5	11,3	8,1	26,5	46,5	21,6	0,09	6,3	6,3
Втрати від участі в капіталі	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0,9	0,9
Фінансові витрати	8,3	8,2	5,9	8,7	7,4	3,4	3,7	2,5	2,5
Інші витрати	6,3	4,9	3,5	2	1,4	0,6	0,003	0,009	0,0
Втрати (вигода) з податку на прибуток	0	-2,6	-1,9	6,3	11,9	5,5	0	2,5	2,5
Усього витрати	**133,4**	**139,5**	–	**212,6**	**215,5**	–	**89,9**	**99,9**	–

Дані таблиці 4 свідчать, що Компанією у 2017 році заплановано зростання сукупних витрат майже на 60,0 відс. порівняно з відповідним показником 2016 року (212,6 млрд грн проти 133,4 млрд гривень). Фактичні витрати у 2017 році перевищили на 54,5 відс. фактичні витрати за 2016 рік (215,5 млрд грн проти 139,5 млрд гривень). При цьому **стан фінансово-господарської діяльності Компанії негативно характеризують випереджальні темпи зростання інших** (крім собівартості) **витрат**

(адміністративних, витрат на збут, інших операційних та загалом операційних витрат) **порівняно з темпами зростання собівартості реалізованої продукції** (товарів, робіт, послуг). Дані про фактичну собівартість реалізованої продукції та інші (крім собівартості) витрати Компанії за 2016–2017 роки та І півріччя 2018 року наведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Фактична собівартість реалізованої продукції та інші (крім собівартості) **витрати Компанії у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року**

млрд грн

Найменування показника	**Факт 2016 року**	**Факт 2017 року**	**Зміна, (+/-) відс.**	**І півріччя 2018 року**		**Зміна, (+/-) відс.**
				Факт 2017 року	Факт 2018 року	
Усього витрати	**139,5**	**215,5**	**54,5**	**88,2**	**99,9**	**13,3**
Собівартість реалізованої продукції	**116,3**	**146,6**	**26,1**	**83,7**	**86,2**	**3,0**
Інші витрати Компанії, у т.ч.:	**23,2**	**68,8**	**196,6**	**4,5**	**13,7**	**205,1**
адміністративні витрати	*1,4*	*1,6*	*14,3*	*0,7*	*1,5*	*114,3*
інші операційні витрати	*11,3*	*46,5*	*311,5*	*0,09*	*6,3*	*6900,0*
втрати від участі в капіталі	*0*	*0*	*0,0*	*0*	*0,9*	*0*
фінансові витрати	*8,2*	*7,4*	*-9,8*	*3,7*	*2,5*	*-32,4*
інші витрати	*4,9*	*1,4*	*-71,4*	*0,003*	*0,009*	*200,0*

Дані таблиці 5 свідчать, що **при зростанні собівартості реалізованої продукції у 2017 році порівняно з 2016 роком на 26,1 відс., інші** (крім собівартості) **витрати зросли на 196,6 відсотка. За І півріччя 2018 року собівартість реалізованої продукції зросла** порівняно з аналогічним періодом 2017 року **на 3,0 відс., а інші** (крім собівартості) **витрати – на 205,1 відсотка.** Оскільки Компанія не є безпосереднім виробником чи надавачем послуг, у складі собівартості реалізованої продукції (послуг) відсутні виробничі витрати. Собівартість складається з інших витрат, структура яких представлена у таблиці 6.

Таблиця 6

Структура собівартості реалізованої продукції Компанії у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року

відс.

Найменування показника	**Факт 2016 року**	**Факт 2017 року**	**Факт І півріччя**	
			2017 року	**2018 року**
Інші витрати, усього, а саме:	–	–	–	–
Інші податки у складі витрат	10,32	10,08	8,54	7,81
Послуги трубопровідного транспорту	16,73	15,09	12,93	11,67
Послуги ПГС	0,57	0,35	0,33	0,43
Інші витрати	0,00	0,00	0,00	0,00
Закупівельна вартість товарів, робіт, послуг, у т. ч.:	72,38	74,48	78,20	80,09
природний газ	*70,67*	*74,16*	*78,03*	*79,46*
транспортування газу магістральними газопроводами	*1,05*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
інші товари та послуги	*0,65*	*0,32*	*0,17*	*0,64*

Дані таблиці 6 свідчать, що закупівельна вартість товарів, робіт та послуг становить від майже 71 до майже 80 відс. собівартості реалізації.

Так, у 2016 році фактична закупівельна вартість природного газу становила майже 71 відс. собівартості реалізації, у 2017 році – 74 відс., у І першому півріччі 2018 року – 79,5 відсотка. У 2016 році з усього об'єму закупленого газу 60,2 відс. придбано у ПАТ «Укргазвидобування» і 39,8 відс. імпортовано. У 2017 році з усього об'єму придбаного газу питома вага імпортного газу становила 38,5 відс., а інші 61,5 відс. придбано у ПАТ «Укргазвидобування» і ПАТ «Чорноморнафтогаз».

У І півріччі 2018 року об'єм придбаного газу імпортованого та власного видобутку становив 30,6 та 69,4 відс. відповідно.

Крім закупівельної вартості товарів та послуг, до собівартості включені інші податки у складі витрат, рівень яких сягає 10 відс. собівартості, а також послуги трубопровідного транспорту (15–16 відс. собівартості) та послуги ПГС (0,3–0,6 відс. собівартості).

У періоді, що аналізувався, **адміністративні витрати становлять від 1 до 1,6 відс. сукупних витрат Компанії.** При цьому фактичні адміністративні витрати за 2016 рік перевищили відповідний показник за 2015 рік на 58,13 відс., за 2017 рік – на 14,3 відс. показник 2016 року, а **за І півріччя 2018 року зросли на 114,3 відс., або більше, ніж удвічі,** до відповідного показника аналогічного періоду 2017 року.

Адміністративні витрати на 2016 рік заплановані в обсязі 1,5 млрд грн, фактичні адміністративні витрати становили 1,4 млрд гривень. У 2017 році такі витрати планувались в сумі 1,8 млрд грн, фактичні – становили 1,6 млрд грн, а у І півріччі 2018 року – 1,5 млрд гривень.

Довідково. *Адміністративні витрати Компанії в 1,26 у 2015 році, в 1,48 раза у 2016 році, в 1,28 раза у 2017 році перевищили сукупні бюджетні призначення на забезпечення діяльності Верховної Ради України, включаючи витрати на здійснення законотворчої діяльності, обслуговування та організаційне, інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне забезпечення діяльності Верховної Ради України (1069 працівників апарату), висвітлення діяльності через засоби телебачення і радіомовлення та фінансову підтримку видання газети «Голос України».*

Основною складовою адміністративних витрат Компанії є витрати на оплату праці. У 2016 році ці витрати становили 46,7 відс. (654,3 млн грн) при запланованому рівні 37,0 відс. (569,3 млн грн), у 2017 році – 46,3 відс. (722,9 млн грн) при запланованому рівні 40,4 відс. (728,4 млн гривень). За І півріччя 2018 року витрати на оплату праці та ЄСВ становили 62,4 відс. (976,0 млн грн) адміністративних витрат при факті за І півріччя 2017 року 48,2 відс. (329,5 млн гривень).

Інформація про середню кількість працівників, витрати на оплату праці та середньомісячні витрати на одного працівника Компанії у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року наведена у таблиці 7.

Таблиця 7

Середня кількість працівників Компанії, суми витрат на оплату праці та середньомісячні витрати на одного працівника у 2016–2017 та I півріччі 2018 року

Найменування статті	Факт 2015 року	2016 рік		2017 рік		Факт I півріччя	
		план	факт	план	факт	2017 рік	2018 рік
Середня кількість працівників (адмінперсонал), чол.	640	645	634	651	611	622	654
Витрати на оплату праці, млн грн	283,5	505,7	494,3	662,3	644,3	300,5	937,9
Середньомісячні витрати на одного працівника, тис. грн	36,6	61,2	64,9	84,8	87,9	80,5	239,0

Дані таблиці 7 свідчать, що **фактична середня кількість працівників Компанії практично не змінювалась** за період, що аналізувався, і становила 611 – 654 осіб адміністративного персоналу.

Фактичні середньомісячні витрати на оплату праці одного працівника Компанії збільшились у 2016 році порівняно з попереднім роком в 1,8 раза. У 2017 році порівняно з 2016 роком такі витрати виросли ще в 1,4 раза, а порівняно з 2015 роком – в 2,4 раза.

У першому півріччі 2018 року фактичні середньомісячні витрати на одного адміністративного працівника Компанії збільшились порівняно з 2017 роком в 2,7 раза, з 2016 роком – в 3,7 раза, з 2015 роком – в 6,5 раза, тобто **за 2,5 роки** (з 2016 року до кінця I півріччя 2018 року) **витрати на оплату праці одного працівника збільшились у 6,5 раза.**

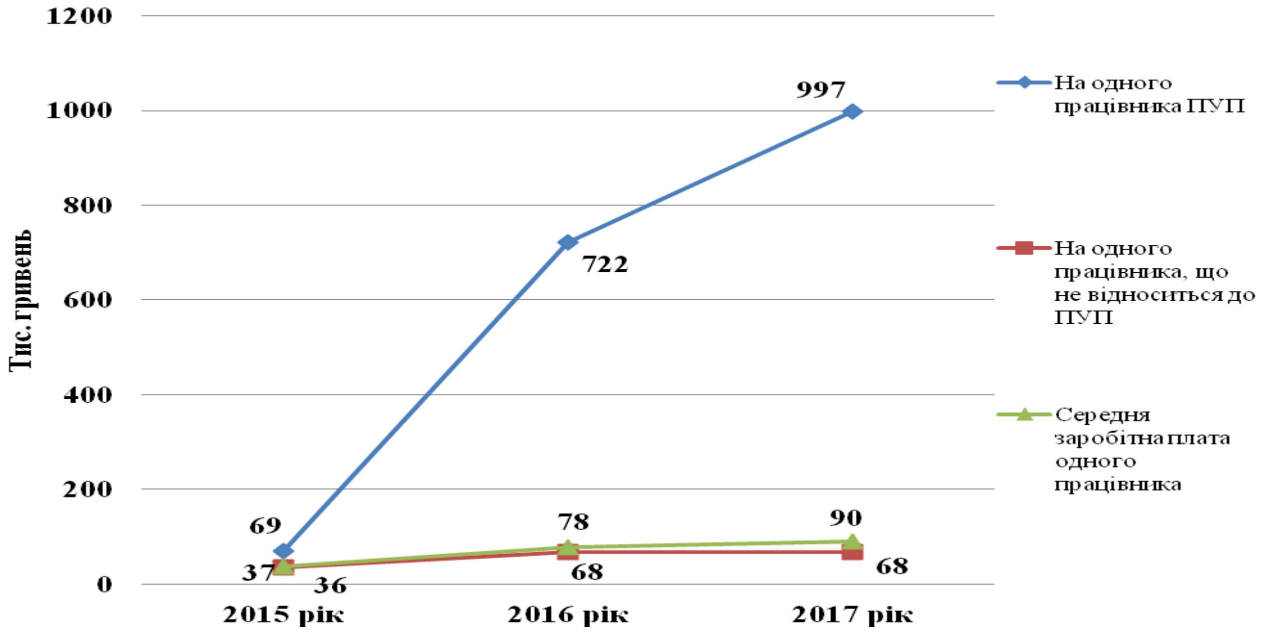
Середньомісячна заробітна плата одного працівника Компанії перевищила відповідний показник по Україні у 2016 році у 10 разів (в грудні 2016 року середньомісячна заробітна плата по Україні становила 6475,0 грн), **у 2017 році – в 9,6 раза** (в грудні 2017 року – 8777,0 гривень). **Запланована Компанією у 2018 році середньомісячна заробітна плата на одного працівника в 15 разів перевищує середньомісячну заробітну плату по Україні** (у грудні 2018 року – 10573,0 гривень).

За результатами діяльності Компанії у I півріччі 2018 року показник фактичні витрати на оплату праці становив 937,9 млн грн і на 275,6 млн грн перевищив фактичні витрати за весь 2017 рік. У цілому **на 2018 рік** проектом фінплану передбачені **витрати на оплату праці в сумі 2086,1 млн гривень.**

Аналізом встановлено, що частка провідного управлінського персоналу (далі – ПУП) у загальній чисельності персоналу Компанії (без урахування працівників філій та представництв) у 2016 році становила 1,58 відс., а частка витрат на оплату їх праці у загальних витратах на оплату праці – 14,57 відсотка. У 2017 році частка чисельності ПУП зросла у 1,6 раза – до 2,45 відс., а частка видатків на оплату їх праці – у 1,9 раза (до 27,11 відсотка).

На діаграмі 2 проілюстровано динаміку середньої заробітної плати за категоріями працівників Компанії у 2015–2017 роках.

Діаграма 2. Динаміка середньої заробітної плати за місяць працівників Компанії у 2015–2017 роках



Дані діаграми 2 свідчать, що середня заробітна плата на місяць одного працівника ПУП у 2016 році становила 722 тис. грн (1058 тис. грн – у членів правління), що у 10,4 раза перевищує рівень 2015 року (у 2015 році – 69 тис. гривень). У 2017 році середня заробітна плата ПУП зросла до 997 тис. грн, що у 1,4 раза перевищує рівень 2016 року та у 14,4 раза – рівень 2015 року. При цьому середній розмір оплати праці на місяць іншим працівникам Компанії у 2016 році становив 68 тис. грн, що у 1,9 раза більше рівня 2015 року (у 2015 році – 36 тис. гривень). У 2017 році середній розмір оплати праці залишився на тому ж рівні. При цьому, якщо не виокремлювати ПУП, середня заробітна плата на місяць становила у 2016 році 78 тис. грн, а у 2017 році – 90 тис. гривень.

Витрати на оплату праці ПУП **у 2016 році становили 86,6 млн грн, що перевищує рівень 2015 року у 13 разів** (у 2015 році – 6,7 млн гривень). **У 2017 році такі витрати зросли ще у 2,1 раза – до 179,5 млн гривень.** Отже, **за 2016–2017 роки витрати на оплату праці ПУП зросли у 27 разів.**

При обґрунтуванні зростання рівня заробітної плати Компанія з 2016 року посилалася на проведення порівняльного аналізу витрат на заробітну плату в апараті НАК «Нафтогаз» та іноземних компаніях, які взято за аналог, зокрема Novatek (Russia); OMV Holding (Austria); OMV Consolidated (Austria); PGNIG Holding (Poland); PGNIG Consolidated (Poland); Romgaz (Romania); MOL plc (Hungary); MOL Consolidated (Hungary). Відповідно до результатів цього аналізу винагорода одного члена правління в апараті Компанії у 2015 році була меншою на 0,43 млн дол. США порівняно з величиною середнього в ряду вибірки показника середньорічної винагороди одного члена правління в компаніях-аналогах (0,47 млн дол. США).

Спираючись на цю статистику, без **урахування соціально-економічного стану в Україні,** виробничих показників міжнародних компаній та

НАК «Нафтогаз», середня річна винагорода одного члена правління на 2016 рік Компанією запланована в сумі, еквівалентній 0,47 млн дол. США. Через неможливість вивчення первинних фінансових документів встановити правомірність виплат премій та винагород адміністративному та управлінському персоналу Компанії не вдалося.

У 2016–2017 роках витрати на оплату праці ПУП Компанії (10 осіб у 2016 році, 13–15 осіб у 2017 році) більш ніж удвічі перевищили планові витрати на утримання апарату Міненерговугілля в ці періоди (включаючи заробітну плату 372 працівникам), тобто **сума видатків на оплату праці 10–15 провідним управлінцям Компанії була еквівалентна забезпеченню функціонування двох апаратів Міненерговугілля у 2016–2017 роках.**

Зростали також інші складові адміністративних витрат. Наприклад, у 2016 році на забезпечення діяльності наглядової ради Компанії при запланованих 17,9 млн грн витрачено 20,1 млн гривень. У 2017 році такі витрати становили 25,5 млн грн, хоча були понесені не за увесь рік через дострокове припинення діяльності окремих членів наглядової ради. Крім того, для забезпечення діяльності наглядової ради у 2017 році Компанією укладено договір про надання юридичних послуг, витрати на які становили 4,3 млн гривень.

Питому вагу у сукупних витратах Компанії становлять **інші операційні витрати (створення забезпечень для виконання судових рішень, нарахування резерву на сумнівну заборгованість, курсові різниці)**: у 2016 році – 8,1 відс. всіх витрат, у 2017 році – 21,6 відс., за І півріччя 2018 року – 6,3 відсотка.

Встановлено, що **інші операційні витрати за 2017 рік перевищили фактичні витрати за 2016 рік на 311,5 відс., або у 4,1 раза, а за І півріччя 2018 року порівняно з аналогічним періодом 2017 року – у 70 разів. У 2017 році до складу інших операційних витрат включено витрати в сумі 44,5 млрд грн, які не передбачені фінпланом на 2017 рік** (ці витрати визнані рішенням Стокгольмського Арбітражу від 22 грудня 2017 року). За І півріччя 2018 року інші операційні витрати зросли до 6,3 млрд грн за рахунок витрат, які також не передбачені фінпланом (втрати від операційних курсових різниць – 288 млн грн, забезпечення витрат на зберігання природного газу – 251 млн гривень).

Отже, **діяльність Компанії у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року була спрямована на задоволення зростаючих фінансових потреб адміністративного та управлінського апарату, збільшення вартості функцій адміністрування діяльності Компанії, фінансування витрат, прямо не пов'язаних з реалізацією продукції Компанією.**

4.2. Аналіз основних показників руху грошових коштів НАК «Нафтогаз»

Проведений відповідно до звітності Компанії аналіз руху грошових коштів засвідчив, що грошовий потік формується за рахунок трьох основних складових: рух грошових коштів у результаті операційної діяльності;

рух коштів у результаті інвестиційної діяльності; рух коштів у результаті фінансової діяльності. Дані про грошові потоки Компанії у 2015–2017 роках та І півріччі 2018 року та залишки коштів на кінець відповідних бюджетних періодів наведені в таблиці 8.

Таблиця 8

Грошові потоки Компанії за видами діяльності та залишки коштів у 2015–2017 роках та І півріччі 2018 року

млрд грн

Найменування показника	2015 рік	2016 рік	2017 рік	І півр 2018 року
Залишок коштів на початок періоду	2,29	7,14	17,66	18,48
І. Рух коштів у результаті операційної діяльності	-23,79	12,01	6,60	2,55
ІІ. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	-1,06	-1,49	8,98	23,15
ІІІ. Рух коштів у результаті фінансової діяльності (поповнення статутного капіталу/ (сплата дивідендів)	29,70	0	-13,26	-13,21
Чистий грошовий потік	4,85	10,52	2,32	12,49
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	0	0	0	-1,05
Залишок коштів на кінець періоду	7,14	17,66	19,98*	29,92

* скориговано -1,5 млрд грн, відповідно до фінансової звітності за 2017 рік ці кошти віднесено до статті «Інші оборотні активи» (рядок 1190 Балансу) за результатами аудиту Компанії.

Дані таблиці 8 свідчать, що **на кінець кожного звітного періоду залишки грошових коштів на рахунках Компанії зростали.** Зокрема, на початок 2015 року – 2,29 млрд грн, 2016 року – 7,14 млрд грн, 2017 року – 17,66 млрд грн, 2018 року – 18,48 млрд грн, на кінець І півріччя 2018 року – 29,92 млрд гривень.

При цьому **чистий грошовий потік Компанії характеризувався коливаннями:** у 2015 році становив 4,85 млрд грн, у 2016 році збільшився до 10,52 млрд грн (за рахунок різкого зростання руху коштів від операційної діяльності, від мінус 23,79 млрд грн у 2015 році до +12,01 млрд грн у 2016 році), у 2017 році знизився до 2,32 млрд грн (за рахунок падіння грошового потоку від результатів операційної діяльності до 6,6 млрд гривень).

На кінець І півріччя 2018 року грошовий потік Компанії становив 12,49 млн грн, отриманий в основному за рахунок коштів від інвестиційної діяльності у сумі 23,15 млрд гривень.

Таким чином, при в цілому позитивній динаміці щодо накопичення грошових коштів на рахунках Компанії, спостерігається неоднорідна динаміка показника руху коштів.

Отриманий в 2016 році позитивний результат руху коштів за основним напрямом діяльності Компанії (операційна діяльність) має чітку тенденцію до зниження в наступних періодах (від 12,01 млрд грн у 2016 році до 6,6 млдр грн – в 2017 році та до 2,55 млрд грн на кінець І півріччя 2018 року).

Отже, Компанією в 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року не спрямовано зусиль на отримання коштів та розвиток основної діяльності.

Дані про структуру загальних грошових потоків Компанії за 2015–2017 роки та І півріччя 2018 року наведено в таблиці 9.

Таблиця 9

Структура загальних грошових потоків Компанії у 2015–2017 роках та І півріччі 2018 року

млрд грн

Найменування показника	2015 рік		2016 рік		2017 рік		І півріччя 2018 року	
	сума	частка, відс.	сума	частка, відс.	сума	частка, відс.	сума	частка, відс.
Всього додатного грошового потоку, у т.ч.:	**181,25**	**100,0**	**187,25**	**100,0**	**262,08**	**100,0**	**180,91**	**100,0**
операційна діяльність	151,23	83,44	184,47	98,52	250,97	95,76	150,91	83,42
інвестиційна діяльність	0,32	0,18	2,78	1,48	11,11	4,24	28,12	15,54
фінансова діяльність	29,7	16,39	–	–	–	–	1,88	1,04
Всього від'ємного грошового потоку, у т.ч.:	**176,4**	**100,0**	**176,73**	**100,0**	**259,76**	**100,0**	**168,42**	**100,0**
операційна діяльність	175,02	99,22	172,46	97,58	244,37	94,08	148,36	88,09
інвестиційна діяльність	1,38	0,78	4,27	2,42	2,13	0,82	4,97	2,95
фінансова діяльність	–	–	–	–	13,26	5,10	15,09	8,96

Дані таблиці 9 свідчать, що **загальний додатний грошовий потік Компанії щороку зростав та перевищував від'ємний грошовий потік.** У 2015 році додатний грошовий потік становив 181,25 млрд грн проти 176,4 млрд грн від'ємного.

У 2016 році додатний грошовий потік проти 2015 року зріс в 1,22 раза – до 187,25 млрд грн проти 176,73 млрд грн від'ємного, у 2017 році проти 2016 року зріс в 1,36 раза – до 262,08 млрд грн проти 259,76 млрд грн від'ємного грошового потоку 2017 року.

За І півріччя 2018 року додатний грошовий потік становив 180,91 млрд грн проти 168,42 млрд грн від'ємного. Основною складовою додатного та від'ємного грошових потоків Компанії є грошові потоки від операційної діяльності.

Результати аналізу свідчать, що основними складовими грошових потоків від операційної діяльності Компанії були: грошові потоки від виручки (оплати) за продукцію; отримання (сплати) короткострокових кредитів; оплата зобов'язань з податків, зборів, платежів.

Додатний грошовий потік в основному формувався за рахунок виручки за продукцію, яка мала питому вагу від 83,47 до 89,94 відс.; отримання короткострокових кредитів – від 7,23 до 16,03 відсотка.

Від'ємний грошовий потік формувався в основному за рахунок сплати за продукцію, яка мала питому вагу від 63,23 до 71,28 відс., оплати за короткостроковими кредитами – від 13,64 до 20,03 відс, оплати зобов'язань з податків, зборів, платежів – від 9,47 до 16,09 відсотка.

Чистий додатний грошовий потік від реалізації (оплати) продукції за результатами 2015 року становив 1,47 млрд грн, за 2016 рік – 38,53 млрд грн, за 2017 рік – 52,71 млрд грн, за І півріччя 2018 року – 39,26 млрд гривень. При цьому Компанією постійно збільшувався чистий від'ємний грошовий потік від отримання (повернення) короткострокових запозичень, який за 2015 рік становив 7,59 млрд грн, за 2016 рік – 5,28 млрд грн, за 2017 рік – 8,72 млрд грн, за І півріччя 2018 року – 13,95 млрд гривень.

Зважаючи на від'ємні значення чистого грошового потоку від фінансової діяльності, а це в основному сплата дивідендів державі, **фінансова діяльність Компанії забезпечувалась за рахунок операційної діяльності.**

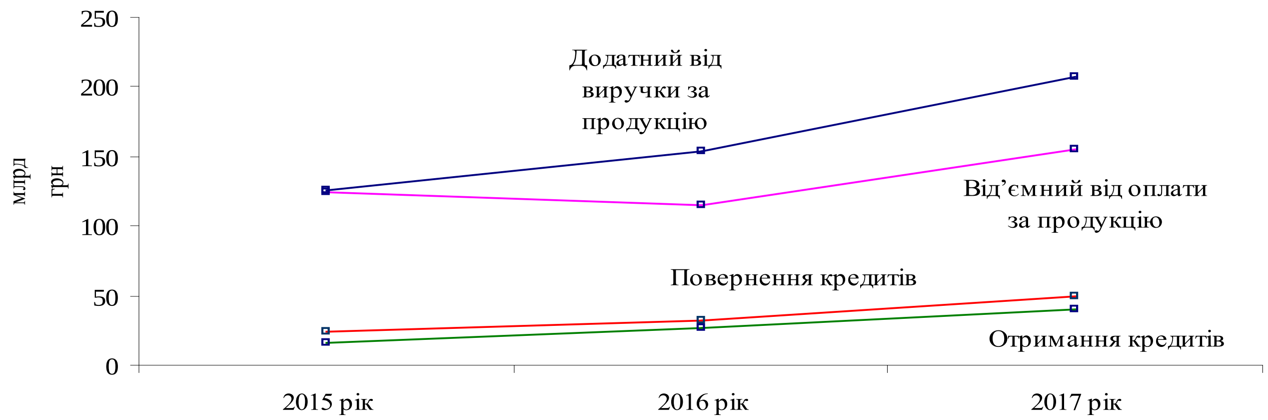
При цьому в I півріччі 2018 року Компанія мала сплатити 29,6 млрд грн дивідендів державі.

За даними звітності Компанії, заборгованість, з урахуванням нарахованих відсотків за короткостроковими запозиченнями (кредитами), зросла з 27,49 млрд грн на початок 2016 року до 40,10 млрд грн на початок 2017 року та до 42,59 млрд грн на початок 2018 року; на кінець I півріччя 2018 року – 30,73 млрд гривень.

Зазначене свідчить, що, незважаючи на наявність залишків коштів на рахунках Компанії на початок кожного року та значне зростання тарифів на реалізацію продукції, **поточна діяльність Компанії була незбалансованою в доходах та витратах, що призводило до необхідності постійного залучення додаткових фінансових ресурсів** для забезпечення операційної діяльності та виконання зобов'язань зі сплати дивідендів державі.

На діаграмі 3 проілюстровано динаміку основних складових додатного та від'ємного грошових потоків від операційної діяльності Компанії за 2015–2017 роки.

Діаграма 3. Динаміка основних складових додатного та від'ємного грошових потоків від операційної діяльності Компанії у 2015–2017 роках



Дані діаграми 3 свідчать про **постійне зростання показників отримання (повернення) короткострокових запозичень (кредитів).** При цьому більш стрімко зростав додатний грошовий потік від виручки за реалізовану продукцію, який має вищі значення, ніж зростаючий від'ємний грошовий потік від сплати за продукцію.

4.3. Аналіз податкової звітності НАК «Нафтогаз»

Аналіз податкової звітності Компанії засвідчив, що за результатами діяльності **у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року Компанією сплачено на користь держави 92851,9 млн грн податків, зборів та платежів,** у тому числі: до державного бюджету податкових платежів – 67267,0 млн грн та відрахувань частини чистого прибутку на виплату дивідендів – 25063,5 млн грн; податкових

платежів до місцевого бюджету – 21,6 млн грн; єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, який не входить до системи оподаткування, – 151,6 млн грн; інших зборів та платежів – 348,2 млн гривень.

Дані про фактично сплачені Компанією податки, збори та платежі наведено в таблиці 10.

Таблиця 10

Фактично сплачені Компанією податки, збори та платежі за результатами діяльності у 2016–2017 роках та у І півріччі 2018 року

млн грн

Найменування показника	2016 рік	2017 рік	До минулого періоду (+/-)	І півр. 2017 року	І півр. 2018 року	До минулого періоду (+/-)
Сплата податків та зборів до Державного бюджету України (податкові платежі), усього, у т. ч.:	**16199,4**	**22872,1**	**6672,7**	**18226,8**	**28195,5**	**9968,7**
податок на прибуток підприємств	221,1	2048,5	1827,3	2001,3	7646,0	5644,7
ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету за підсумками звітного періоду	15770,2	20637,0	4866,8	16225,6	20549,5	4323,9
рентна плата за транспортування	1,1	0,0	-1,1	0,0	0,0	0,0
інші податки та збори	207,0	0,0	-207,0	0,0	0,0	0,0
Сплата податків та зборів до місцевих бюджетів (податкові платежі)	**10,2**	**7,2**	**-2,9**	**3,3**	**4,2**	**0,9**
Інші податки, збори та платежі, усього, у т. ч.:	**127,3**	**13324,8**	**13197,5**	**13373,2**	**12111,2**	**-1261,9**
відрахування частини чистого прибутку на виплату дивідендів на державну частку	0,0	13264,5	13264,5	13264,5	11799,0	-1465,4
єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	55,6	60,3	4,8	28,3	35,7	7,4
Усього	**16336,8**	**36204,3**	**19867,5**	**31603,3**	**40310,9**	**8707,6**

Дані таблиці 10 свідчать, що у періоді, який аналізувався, **виплати Компанією на користь держави зростали.** Зокрема, **у 2017 році сплачено 36204,3 млн грн,** що на 19867,5 млн грн, або на 121,6 відс., більше, ніж у 2016 році. **У І півріччі 2018 року сплачено державі 40310,9 млн грн,** що на 8707,6 млн грн більше, ніж в аналогічному періоді 2017 року.

Основним джерелом виплат на користь держави були податкові платежі до державного бюджету (72,4 відс.) та відрахування частини чистого прибутку на виплату дивідендів (27,0 відсотків). При цьому зростали податкові платежі до державного бюджету: у 2016 році сплачено 16199,4 млн грн, у 2017 році – 22872,1 млн грн, у І півріччі 2018 року – 28195,5 млн гривень. Таке зростання обумовлене збільшенням обсягу ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету за підсумками звітних періодів, а також збільшенням платежів з податку на прибуток.

У цілому **у 2016 році сплачено податків та платежів на користь держави на суму 16336,8 млн грн,** що на 694,0 млн грн, або 4,0 відс., більше від запланованих. Зростання відбулось завдяки збільшенню сплати ПДВ на 689,0 млн грн, що зумовлено збільшенням обсягів транзиту природного газу та підвищенням цін на природний газ. **За 2017 рік на користь держави сплачено**

податків та платежів на загальну суму 36204,3 млн грн, що на 1796,5 млн грн, або на 5 відс., менше від запланованих. Зазначене спричинено зменшенням на 1303,8 млн грн сплати ПДВ через зменшення обсягу реалізації природного газу для споживачів та нереалізацію умовно буферного газу для ПАТ «Укртрансгаз».

У 2017 році Компанія вперше з 2012 року **сплатила дивіденди державі – 13264,5 млн грн**, що становить 50 відс. відрахувань чистого прибутку за результатами діяльності за 2016 рік.

У 2017 році також при виплаті дивідендів сплачено 2048,5 млн грн авансового внеску з податку на прибуток відповідно до Податкового кодексу України. За результатами діяльності в 2017 році нараховано зобов'язання зі сплати податку на прибуток у сумі 698,5 млн грн, які погашено в I кварталі 2018 року.

У І півріччі 2018 року на користь держави сплачено податків та платежів на загальну суму 40310,9 млн грн, що перевищує факт аналогічного періоду 2017 року на 8707,6 млн гривень.

Перевищення в основному відбулося за рахунок збільшення сплати податкових платежів до державного бюджету на суму 9968,7 млн грн, у тому числі з податку на прибуток – на 5644,7 млн грн, ПДВ – на 4323,9 млн гривень. Дивідендів сплачено на суму 11799,0 млн гривень.

Варто відмітити, що **за результатами діяльності у 2017 році Компанією отримано чистий прибуток у сумі 39330,2 млн гривень.**

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2018 № 139 «Про затвердження базового нормативу відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2017 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави» встановлено базовий норматив відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2017 році (75 відсотків). **Сплата у І півріччі 2018 року відрахувань частини чистого прибутку державної частки на виплату дивідендів у сумі 11799,0 млн грн становить лише 30 відс. необхідної до сплати суми.**

Кабінетом Міністрів України в порушення вимог статті 11 Закону № 185 щодо сплати дивідендів до 01 липня **прийнято розпорядження від 25.04.2018 № 384-р,** яким передбачено до 14.08.2018 залишити нерозподіленою частину прибутку Компанії до прийняття окремого рішення Уряду. Як наслідок, **до державного бюджету вчасно не надійшло 17698,6 млн гривень.**

Крім того, це **рішення Уряду створило передумови для нанесення Компанії матеріальних збитків на суму пені, яку відповідно до законодавства у таких випадках нараховувало Мінекономрозвитку.**

Кабінет Міністрів України розпорядженням від 26.07.2018 № 535-р прийняв рішення спрямувати залишок несплаченої суми дивідендів (17698,6 млн грн) до держбюджету частинами за таким графіком: не пізніше

31.07.2018, 31.08.2018 та 30.09.2018 по 500,0 млн грн; не пізніше 30.11.2018 та 25.12.2018 по 8099,28 млн гривень[48].

Фактично **Компанією** відповідно до затвердженого графіка **сплачено у 2018 році 17698,6 млн грн:** 30.07.2018 і 30.08.2018 – по 500,0 млн грн; 28.09.2018 – 863,0 млн грн; 03.10.2018 – 366,5 млн грн; 26.11.2018 – 2000,0 млн грн; 27.11.2018 – 2052,0 млн грн; 28.11.2018 – 3000,0 млн грн; 29.11.2018 – 317,7 млн грн; 30.11.2018 – 118,5 млн грн; 17.12.2018 – 3000,0 млн грн; 18.12.2018 і 19.12.2018 – по 1000,0 млн грн; 21.12.2018 – 201,8 млн грн; 22.12.2018 – 2779,0 млн гривень.

У зв'язку із несвоєчасною сплатою до державного бюджету дивідендів у сумі **17698,6 млн грн,** Мінекономрозвитку[49] нарахувало НАК «Нафтогаз» пеню у сумі **2,55 млрд гривень.** За інформацією **Мінекономрозвитку,** Міністерство **неодноразово зверталось до Компанії** з пропозицією сплатити нараховану пеню за несвоєчасно сплачені дивіденди до державного бюджету та надати копії платіжних доручень щодо перерахування коштів, спрямованих на їх сплату[50]. Крім того, **Мінекономрозвитку неодноразово зверталося до Кабінету Міністрів України** як суб'єкта управління з пропозицією доручити Компанії вжити вичерпних заходів щодо сплати пені[51], проте реальних **заходів щодо розв'язання цієї проблеми не вжито.**

На сьогодні **НАК «Нафтогаз» пеню у сумі 2,55 млрд грн, нараховану за несвоєчасно сплачені дивіденди, до державного бюджету не сплачено.** За інформацією Мінекономрозвитку Окружним адміністративним судом міста Києва винесено ухвалу про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі від 25.02.2019 № 640/2361/19 за позовом НАК «Нафтогаз» до Мінекономрозвитку про визнання протиправним та скасування наказу Мінекономрозвитку від 09.08.2018 № 1113.

4.4. Коефіцієнтний аналіз показників фінансово-господарської діяльності НАК «Нафтогаз»

Постановою № 832 передбачено, що оцінка результатів діяльності суб'єктів господарювання проводиться з урахуванням, зокрема, соціально-економічних показників (у т. ч. наявність заборгованості із виплати заробітної плати), показників фінансово-господарської діяльності та виконання

[48] За інформацією Мінекономрозвитку, під час опрацювання розробленого Мінфіном проекту зазначеного рішення зверталась увага останнього на те, що сплата дивідендів після 1 липня є порушенням граничного строку сплати, визначеного Законом № 185, при якому у Мінекономрозвитку виникає обов'язок щодо нарахування Компанії пені.

[49] Накази від 09.08.2018 № 1113, від 31.01.2019 № 135 та від 07.03.2019 № 366.

[50] Листи від 13.08.2018 № 3222-12/35216-08, від 22.08.2018 № 3222-12/37360-08, від 07.12.2018 № 3222-06/53896-08, від 25.01.2019 № 3222-07/3434-08, від 01.02.2019 № 3222-06/4507-08 та від 12.03.2019 № 3222-06/10542.

[51] Листи від 13.08.2018 № 3222-01/35215-01, від 01.11.2018 № 3222-06/48011-01, від 07.12.2018 № 3222-01/53889-01, від 11.01.2019 № 3222-01/1201-01, від 01.02.2019 № 3222-06/4518-01 та від 12.03.2019 № 3222-06/10557-01.

фінансових планів (у т. ч. обсягів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), чистого прибутку (збитку), відрахувань частини чистого прибутку до держбюджету, відрахувань на виплату дивідендів, нарахованих на акції (частки), що належать державі в статутному капіталі господарських товариств), показників стану активів, а також показника зносу основних засобів, коефіцієнтів фінансової стійкості, покриття, платоспроможності, результатів щорічних аудиторських перевірок.

У періоді, який аналізувався, заборгованість із заробітної плати в Компанії відсутня, а **темп зміни середньомісячної заробітної плати штатних працівників Компанії**, а саме апарату, **має стійку тенденцію до зростання.**

Чистий дохід Компанії від реалізації продукції зростав і становив у 2015 році 112761,7 млн грн, у 2016 році – 161382,8 млн грн, у 2017 році – 187927,4 млн гривень. У I півріччі 2018 року чистий дохід порівняно з аналогічним періодом 2017 року також зростав.

Темпи зростання чистого доходу у 2017 році проти 2016 року **дещо знизились** (у 2016 році чистий дохід зріс в 1,4 раза, у 2017 році – лише в 1,2 раза). При цьому **собівартість реалізованої продукції має стійку тенденцію до збільшення.** Собівартість реалізованої продукції зросла за 2016 рік у 1,2 раза, за 2017 рік – в 1,3 раза, за I півріччя 2018 року – на 0,8 млрд. гривень.

Чистий фінансовий результат від діяльності Компанії, при позитивному значенні якого частина чистого прибутку відраховується до фонду на виплату дивідендів, **мав позитивну динаміку. У 2015 році** Компанією отримано **збитки у сумі 27749,3 млн грн,** а за результатами діяльності **в 2016 році чистий фінансовий результат (прибуток)** значно поліпшився і становив **26529,0 млн гривень. За 2017 рік отримано чистого прибутку у сумі 39330,2 млн грн,** що в 1,5 раза більше, ніж за 2016 рік. **За I півріччя 2018 року прибуток становив 11003,9 млн гривень.**

Динаміку змін коефіцієнтів, які застосовуються для оцінки результатів фінансово-господарської діяльності Компанії відповідно до постанови № 832, наведено в таблиці 11.

Таблиця 11

Коефіцієнти оцінки результатів фінансово-господарської діяльності Компанії за 2016–2017 роки та I півріччя 2018 року

Звітний період	**Коефіцієнт покриття** (нормативне значення >=1)		**Коефіцієнт фінансової стійкості** (нормативне значення >1)		**Коефіцієнт платоспромож-ності** (нормативне значення >0,5)		**Ступінь зносу основних засобів** (норматив <70 відс.)	
	на початок	на кінець	на початок	на кінець	на початок	на кінець	на початок	на кінець
2016 рік	1,24	1,3	3,93	3,43	0,79	0,75	5,1	13,2
2017 рік	1,3	1,34	3,43	2,46	0,75	0,68	13,2	24,5
I півріччя 2018 року	1,34	1,94	2,46	5,44	0,68	0,81	24,5	26,8

Дані таблиці 11 свідчать про такі зміни в фінансово-господарській діяльності Компанії за 2016–2017 роки та І півріччя 2018 року.

Коефіцієнт покриття (відношення оборотних активів до поточних зобов’язань), який в цілому характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов’язання з найлегше реалізованої частини активів – оборотних коштів (рекомендоване нормативне значення >або=1).

У цілому **коефіцієнт покриття має тенденцію до незначного зростання:** з 1,24 на початок 2016 року він зріс на кінець року до 1,3, на кінець 2017 року – до 1,34. Динаміку змін коефіцієнта покриття відображає діаграма 1 додатка 3.Водночас спостерігається відволікання коштів Компанії у дебіторську заборгованість, що може свідчити про неефективне управління активами. Так, дебіторська заборгованість з початку 2016 року до кінця 2017 року зросла на 60,2 відс. (з 40299,6 млн грн до 64567,9 млн грн), а станом на 01.07.2018 – на 31,3 відс. більше ніж на початок 2016 року.

Коефіцієнт фінансової стійкості (відношення власного капіталу до загальної кредиторської заборгованості), який показує співвідношення між власним і позиковим капіталом, характеризує можливість покриття власним капіталом позикових коштів (рекомендоване значення >1).

Значення коефіцієнта фінансової стійкості перевищує рекомендоване нормативне значення. Проте протягом 2016–2017 років **спостерігається тенденція до зниження показника цього коефіцієнта:** з 3,93 станом на початок 2016 року до 3,43 станом на кінець року та до 2,46 станом на кінець 2017 року. Динаміку змін коефіцієнта фінансової стійкості відображає діаграма 2 додатка 3. Дані цієї діаграми свідчать про **погіршення можливості покриття Компанією власним капіталом отриманих позикових коштів.** Власний капітал Компанії суттєво не змінювався (з початку 2016 року до кінця 2017 року змінився лише на 0,6 відсотка). **Погіршення коефіцієнта** відбулося **за рахунок значного зростання значення поточних зобов’язань** (в цілому з початку 2016 року до кінця 2017 року зросли в 2,2 раза), тобто відбувалося збільшення отриманих Компанією короткострокових кредитів банків та зростання поточної кредиторської заборгованості (протягом 2016 року зросла на 44,7 відс., а за 2017 рік ще на 50,0 відсотків).

Коефіцієнт платоспроможності (відношення власного капіталу до валюти балансу). Чим більше значення цього коефіцієнта, тим підприємство більш стійке, стабільне, незалежне від зовнішніх кредитів (рекомендоване значення >0,5).

За результатами діяльності Компанії **значення коефіцієнта платоспроможності перевищує рекомендоване нормативне.** Водночас протягом 2016–2017 років **спостерігається стійка тенденція до зниження цього коефіцієнта:** з 0,79 на початок 2016 року до 0,75 на кінець та до 0,68 на кінець 2017 року. Динаміку змін коефіцієнта платоспроможності Компанії відображає діаграма 3 додатка 3. **Динаміка коефіцієнта платоспроможності свідчить про погіршення стабільності Компанії та зростання залежності від зовнішніх запозичень.**

Ступінь зносу основних засобів (відношення зносу основних засобів до їх первісної вартості, нормативне оптимальне значення встановлене на рівні <70 відсотків).

Ступінь зносу основних засобів Компанії хоч і знаходиться в межах нормативного значення, проте **має стійку тенденцію до збільшення.** Так, за 2016 рік ступінь зносу зріс в 2,6 раза, за 2017 рік ще в 1,9 раза (в цілому з початку 2016 року до кінця 2017 зростання в 4,8 раза).

Динаміку змін ступеня зносу основних засобів Компанії відображає діаграма 4 додатка 3.

Зважаючи на те, що первісна вартість основних засобів з початку 2016 року до кінця 2017 зросла в цілому в 1,4 раза (з 576,1 млрд грн до 780,2 млрд грн), а вартість зносу у 6,5 раза (з 29,1 млрд грн до 191,1 млрд грн), зазначене свідчить про зниження рівня придатності основних засобів, що характеризує погіршення їх технічного стану.

За результатами проведення незалежним аудитором ПрАТ «Делойт енд Туш ЮСК» **аудиту окремої фінансової звітності** НАК «Нафтогаз» **за 2016 та 2017 роки, ця звітність відображає достовірно** в усіх суттєвих аспектах **фінансовий стан Компанії станом на 31 грудня 2016 та 2017 років, а також фінансові результати і грошові потоки за роки,** що закінчилися зазначеними датами, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Слід зазначити, що ці **аудиторські висновки висловлені «із застереженням», яке стосувалося неможливості отримати достатніх** і належних аудиторських **доказів** з багатьох питань аудиту, зокрема, щодо частки Компанії в фінансових результатах асоційованих підприємств; витрат на придбання капітальних інвестицій, запасів та послуг за 2016 рік ПАТ «Укртрансгаз» та впливу цього питання на частку Компанії в фінансових результатах після оподаткування ПАТ «Укртрансгаз»; визнання та оцінки певної дебіторської заборгованості та переплат дочірнього підприємства ПАТ «Укрнафта»; частки Компанії в фінансових результатах після оподаткування в сумі 6190460 тис. грн збитку дочірніх та асоційованих підприємств за 2015 рік. Не вдалося також визначити вплив незастосування окремими асоційованими підприємствами з іншими учасниками єдиної з Компанією облікової політики. Має місце суттєва невизначеність щодо остаточного врегулювання спірних питань між Компанією та ПАТ «Газпром».

Незважаючи на ці застереження, результати проведених аудитів (звіти) **Кабінет Міністрів України** (як орган управління корпоративними правами НАК «Нафтогаз») задовольнили і вони були затверджені[52].

4.5. Стан оприлюднення НАК «Нафтогаз» інформації про свою діяльність

Статтею 90 ГК України передбачено **обов'язок господарського товариства**, у статутному капіталі якого більше 50 відс. акцій (часток)

---

[52] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 282-р та від 25.04.2018 № 384-р.

належать державі, **оприлюднювати інформацію про свою діяльність,** крім випадків, установлених законом, шляхом розміщення її **на власній веб-сторінці** (веб-сайті) або на офіційному веб-сайті суб'єкта управління, який здійснює функції з управління корпоративними правами держави в ньому, у строки та в порядку, визначені Кабінетом Міністрів України. При цьому встановлено, що **відповідальність за оприлюднення та достовірність інформації, визначеної цією статтею, несе голова виконавчого органу господарського товариства** відповідно до законів України та умов укладеного з ним контракту.

Підпунктом «у» пункту 18 частини другої статті 5 Закону № 185 встановлено, що **Кабінет Міністрів України визначає порядок оприлюднення інформації про діяльність** державних унітарних підприємств та **господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відс. акцій (часток) належать державі,** а також господарських товариств, 50 і більше відс. акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків.

Порядок оприлюднення інформації про діяльність державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, затверджений Кабінетом Міністрів України постановою від 09.11.2016 № 1067 (далі – Порядок № 1067).

Довідково. *Статтею 90 ГК України і Порядком № 1067 встановлено, що оприлюдненню підлягає, зокрема, така інформація: цілі діяльності господарського товариства та стан їх досягнення; квартальна та річна фінансова звітність (у тому числі консолідована) господарського товариства за останні три роки; аудиторські висновки щодо річної фінансової звітності (у тому числі консолідованої) господарського товариства за останні три роки; статут господарського товариства у чинній редакції, а також у редакціях, що діяли раніше; структура власності господарського товариства; біографічні довідки голови та членів виконавчого органу господарського товариства; біографічні довідки членів наглядової ради господарського товариства, принципи їх добору, їхнє членство у наглядових радах інших суб'єктів господарювання, а також зазначається, хто із членів наглядової ради є незалежним; річні звіти наглядової ради та виконавчого органу господарського товариства; структура, принципи формування і розмір винагороди голови та членів виконавчого органу та членів наглядової ради господарського товариства, включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов'язків, а також у зв'язку із звільненням; рішення загальних зборів господарського товариства; відомості про договори, учасником яких є господарське товариство, інформація про які підлягає оприлюдненню відповідно до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»; інформація про операції та зобов'язання господарського товариства з державним та/або місцевим бюджетом, державними та/або місцевими установами, підприємствами та організаціями.*

За результатами дослідження дотримання НАК «Нафтогаз» вимог статті 90 ГК України і Порядку № 1067 щодо оприлюднення на власному

веб-сайті[53] інформації про свою діяльність встановлено, що станом на 01.07.2018 **НАК «Нафтогаз» не оприлюднені структура, принципи формування і розмір винагороди голови та членів виконавчого органу** (крім сум річної винагороди членів правління за 2017 рік) та **членів наглядової ради**, включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов'язків, а також у зв'язку із звільненням; квартальна фінансова звітність.

Отже, **за відсутності належного контролю Кабінету Міністрів України** як суб'єкта управління **головою виконавчого органу НАК «Нафтогаз» не забезпечено у повному обсязі виконання статті 90 ГК України і Порядку № 1067,** що **призвело до порушення принципу прозорості у діяльності.**

ВИСНОВКИ

1. Кабінетом Міністрів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Фондом державного майна України у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року **не забезпечено ефективного управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі акціонерних товариств нафтогазового комплексу.**

Внаслідок несвоєчасного затвердження Кабінетом Міністрів України фінансових планів публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» на 2016 і 2017 роки та незатвердження фінансового плану НАК «Нафтогаз» на 2018 рік взагалі, Компанією не забезпечено належного планування, нарахування та сплати до державного бюджету дивідендів, нарахованих на акції НАК «Нафтогаз».

Згідно з **даними Реєстру корпоративних прав держави,** наданих ФДМУ як його розпорядником, **у нафтогазовому комплексі держава володіє корпоративними правами у статутних капіталах лише восьми господарських товариств:** ПАТ «Азмол», АТ «Укрнафтопродукт», ПАТ «Луганськнафтопродукт», ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», ПАТ «НПК-Галичина», ТОВ «Кримтехаснафта», ПАТ «Магістральні газопроводи України» і НАК «Нафтогаз» (до липня 2017 року таким товариством також було ПАТ «Коростишівгаз», акції якого реалізовані ФДМУ).

На сьогодні **частина зазначених підприємств вже втратила значущість для нафтогазового комплексу. Тільки у трьох** із цих **господарських товариств обсяг корпоративних прав держави** у статутних капіталах **є достатнім** (більше ніж 50 відсотків акцій) **для забезпечення реального контролю держави за прийняттям рішень** щодо діяльності: ПАТ «Азмол», ПАТ «Магістральні газопроводи України» і НАК «Нафтогаз» (по 100 відсотків).

---

[53] www.naftogaz.com

2. З усіх підприємств нафтогазового комплексу, у статутних капіталах яких є корпоративні права держави (без підприємств, що знаходяться на тимчасово непідконтрольній українській владі території (ПАТ «Луганськнафтопродукт») та тимчасово окупованій території (ТОВ «Кримтехаснафта»), а також підприємства, акції якого реалізовані, – ПАТ «Коростишівгаз»), фактично **лише чотири провадять господарську діяльність.** При цьому практично **жодне не провадить діяльності у нафтогазовій сфері** (окрім ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», інформацією про діяльність якого ФДМУ не володіє), одне перебуває у стані припинення в результаті банкрутства (ПАТ «Азмол»), інші – потенційні банкрути. За період, що досліджувався, окрім НАК «Нафтогаз», дивіденди до державного бюджету сплачені лише АТ «Укрнафтопродукт» у сумі 21,6 тис. гривень.

У 2019 році відповідно до наказу ФДМУ від 27.12.2018 № 1637 «Про затвердження переліків об’єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2019 році» передбачається продовжити приватизацію об’єктів малої приватизації, що підлягали приватизації в 2018 році, у т. ч. пакетів акцій АТ «Укрнафтопродукт», ПАТ «НКП-Галичина» і ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття». З початку своєї діяльності ПАТ «Магістральні газопроводи України» фінансується за рахунок коштів державного бюджету. На вказані цілі у 2017–2018 роках з державного бюджету виділено 20,0 млн грн, на 2019 рік передбачено державну підтримку товариства у сумі 70 млн гривень.

3. Чинне законодавство достатньою мірою визначає правові основи господарської діяльності, повноваження уповноважених органів управління та інших суб’єктів управління тощо.

Водночас у **частині забезпечення контролю за діяльністю господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, законодавство є недосконалим.** Зокрема, Законом України від 21.09.2006 № 185 «Про управління об’єктами державної власності» (стаття 16) право проводити державний фінансовий аудит діяльності суб’єктів господарювання державного сектору економіки надано тільки державній контрольно-ревізійній службі. Закон України «Про акціонерні товариства» взагалі не встановлює механізму контролю держави за діяльністю державних акціонерних товариств та державних холдингових компаній, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних органів.

Згідно із Законом України «Про управління об’єктами державної власності» **суб’єктами управління** об’єктами державної власності, у т. ч. **корпоративними правами, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій**, є **Кабінет Міністрів України**, а також міністерства, інші органи виконавчої влади та державні колегіальні органи (далі – уповноважені органи управління). При цьому **аналіз норм зазначеного Закону,** зокрема статті 5, яка визначає повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління об’єктами державної власності, **засвідчив, що Кабінет Міністрів України** фактично **не наділений повноваженнями**

щодо безпосереднього управління об’єктами державної власності. Повноваження Уряду спрямовані на нормативно-правове та методологічне забезпечення реалізації повноважень уповноваженими органами управління. Законом України від 27.02.2014 № 794 **«Про Кабінет Міністрів України» також не конкретизовано повноваження Уряду щодо управління об’єктами державної власності** (крім окремих положень статті 24, якою визначено, що Кабінет Міністрів України в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, може утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати відповідно до закону державні господарські об’єднання, підприємства, установи та організації, зокрема для здійснення окремих функцій управління об’єктами державної власності).

Таким чином, **на сьогодні** фактично **на законодавчому рівні не встановлено повноважень Кабінету Міністрів України як безпосереднього суб’єкта управління об’єктами державної власності.**

Реєстр корпоративних прав держави, розпорядником якого є ФДМУ, **містить неповні та недостовірні дані про корпоративні права держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз».**

4. Протягом 2015–2016 років **з ініціативи Уряду двічі змінено суб’єкта управління корпоративними правами,** що належать державі у статутному капіталі **НАК «Нафтогаз».** Так, **на початку періоду, що досліджувався** (2016 рік), **суб’єктом управління корпоративними правами держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз» було Мінекономрозвитку. Рішення про передачу Міненерговугіллям 100 відс. акцій Компанії в управління Мінекономрозвитку прийнято Кабінетом Міністрів України постановою від 05.12.2015 № 1002 самостійно, у спосіб, не передбачений** Законом України «Про управління об’єктами державної власності», оскільки пунктом 14 частини другої статті 5 цього Закону встановлено, що **рішення про передачу повноважень** з управління корпоративними правами держави уповноваженим органам управління та господарським структурам **Кабінет Міністрів України приймає за поданням** центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об’єктами державної власності (**Мінекономрозвитку**).

Подібна ситуація склалася і при прийнятті рішення про передачу **Мінекономрозвитку 100 відс. акцій НАК «Нафтогаз» в управління Кабінету Міністрів України** відповідно до рішення Уряду **від 22.09.2016 № 675.** При цьому **Кабінетом Міністрів України і Мінекономрозвитку в порушення вимог зазначеного рішення передачу акцій здійснено на п’ять місяців пізніше від визначеного терміну.** Отже, Кабінет Міністрів України лише з 28.03.2017 юридично набув обов’язків суб’єкта управління корпоративними правами, які належать державі у статутному капіталі НАК «Нафтогаз», що не сприяло **ефективному виконанню функцій управління належними державі корпоративними правами та здійсненню контролю за діяльністю НАК «Нафтогаз».**

Через зволікання Мінекономрозвитку із затвердженням складу наглядової ради **держава протягом чотирьох місяців 2016 року не мала можливості здійснювати належний контроль за діяльністю НАК «Нафтогаз».**

Кабінетом Міністрів України як суб’єктом управління у 2017 році (з квітня по грудень) **не забезпечено правомочності складу наглядової ради НАК «Нафтогаз»,** в тому числі належного представництва держави. **Майже п’ять місяців** (з квітня по вересень) **2017 року наглядова рада НАК «Нафтогаз» складалася з чотирьох членів та ще три місяці** (з вересня по грудень) **– тільки з трьох, що суперечило Статуту НАК «Нафтогаз»** (наглядова рада повинна мати не менше п’яти членів).

Річні звіти наглядової ради НАК «Нафтогаз» за 2016 та 2017 роки затверджено Кабінетом Міністрів України з оцінкою роботи умовно-задовільна та задовільна відповідно.

5. У періоді, що досліджувався, **стратегічний та інвестиційний плани НАК «Нафтогаз» не розроблялися і на затвердження уповноваженому органу управління не подавалися.** Водночас **у порушення вимог Закону України «Про управління об’єктами державної власності» Мінекономрозвитку і Кабінет Міністрів України** як суб’єкти управління корпоративними правами держави в статутному капіталі НАК «Нафтогаз» **заходів для реалізації своїх повноважень щодо затвердження стратегічних та інвестиційних планів НАК «Нафтогаз» не вживали.**

У порушення вимог статті 75, частини третьої статті 89 Господарського кодексу України та Закону України «Про управління об’єктами державної власності» Мінекономрозвитку та Кабінет Міністрів України як суб’єкти управління корпоративними правами держави в статутному капіталі НАК «Нафтогаз» **свої повноваження щодо затвердження фінансових планів НАК «Нафтогаз» не реалізовували.**

Фінансовий план НАК «Нафтогаз» на 2016 рік затверджено із запізненням на рік і 3 місяці, на 2017 рік (без урахування зауважень щодо оптимізації окремих витрат Компанії, які щороку необґрунтовано збільшувалися) **– більш як на 10 місяців, а на 2018 рік** (через неузгодженість позиції Мінекономрозвитку, Мінфіну, Міненерговугілля та НАК «Нафтогаз» щодо остаточного опрацювання проекту) **взагалі не затверджено.** Відповідно, **протягом одинадцяти місяців 2016 року, майже семи місяців 2017 року та весь 2018 рік Компанія функціонувала і здійснювала видатки у ручному режимі та на власний розсуд.**

6. Нафтогазовий комплекс посідає чільне місце в паливно-енергетичному комплексі країни, проте його фінансово-економічний стан формує лише НАК «Нафтогаз». За останні два роки **Компанія є найбільшим платником серед усіх суб’єктів господарювання державного сектору економіки,** які відраховують частину чистого прибутку на виплату дивідендів

на державну частку, формує від 70 (за 2016 рік) до майже 90 відс. (за 2017 рік) загального обсягу таких платежів.

До НАК «Нафтогаз» входять підприємства, які займаються видобуванням, транспортуванням, зберіганням, переробкою та розподілом нафти і газу. При цьому безпосередньо НАК «Нафтогаз» не провадить виробничої діяльності, а **фактично виступає посередником**, який на підставі ліцензії (безстрокової) на право провадження господарської діяльності з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом **здійснює придбання газу у видобувних компаній групи та імпортного газу з метою постачання споживачам шляхом замовлення послуг з транспортування** природного газу магістральними трубопроводами, а також переміщення природного газу внутрішньо-промисловими трубопроводами газодобувних підприємств.

Прибутковість НАК «Нафтогаз» з 2016 року забезпечувалася в основному за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (цей показник становить 97,23 відс. усіх доходів). **Зростання чистого доходу НАК «Нафтогаз» зумовлено збільшенням доходу: від реалізації природного газу – внаслідок підвищення цін на природний газ для всіх категорій споживачів; від транзиту природного газу** – внаслідок **зростання обсягів транзиту природного газу** за контрактом з ПАТ «Газпром».

Факторами, що вплинули на покращення фінансового результату у 2017 році, було визнання рішеннями Стокгольмського Арбітражу від 22.12.2017 та 28.02.2018 доходів НАК «Нафтогаз» за контрактом на транзит газу у сумі 57,1 млрд грн та витрат у сумі 44,5 млрд грн щодо контракту з купівлі-продажу газу (ефект відображення +12,6 млрд грн доходів).

Рахункова палата не мала можливості ознайомитися із первинними документами, провести оцінку обґрунтованості облікової політики для збору достатніх й прийнятних аудиторських доказів. Проведення Рахунковою палатою заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) безпосередньо в НАК «Нафтогаз» посадовими особами Компанії було заблоковано шляхом створення штучних перешкод у роботі.

7. За результатами діяльності у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року НАК «Нафтогаз» сплачено на користь держави 92851,9 млн грн податків, зборів та платежів.

У цілому за 2016 рік сплачено податків та платежів на користь держави на загальну суму 16336,8 млн грн, що на 694,0 млн грн, або 4,0 відс., більше від запланованих, за 2017 рік – на загальну суму 36204,3 млн грн, що на 1796,5 млн грн, або на 5 відс., менше від запланованих.

У 2017 році Компанія вперше з 2012 року **сплатила дивіденди державі – 13264,5 млн грн**, що становить 50 відс. відрахувань чистого прибутку за результатами діяльності за 2016 рік.

У І півріччі 2018 року на користь держави сплачено податків та платежів на загальну суму 40310,9 млн грн, що перевищує показники аналогічного періоду 2017 року на 8707,6 млн гривень.

При цьому сплата у І півріччі 2018 року відрахувань частини чистого прибутку державної частки на виплату 11799,0 млн грн дивідендів становить лише 30 відс. необхідної до сплати суми.

Кабінетом Міністрів України в порушення вимог статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» щодо сплати дивідендів до 01 липня **прийнято розпорядження від 25.04.2018 № 384-р,** яким передбачено залишити до 14.08.2018 нерозподілену частину прибутку Компанії до прийняття окремого рішення. Як наслідок, **до державного бюджету вчасно не надійшло 17698,6 млн гривень.** Крім того, це **рішення Уряду створило передумови для нанесення Компанії матеріальних збитків на суму 2,55 млрд. грн пені, яку відповідно до законодавства у таких випадках нараховувало Мінекономрозвитку.**

8. Свідомі дії посадових осіб Компанії при плануванні діяльності на 2016 і 2017 роки призвели до заниження показників планового доходу на 8,08 млрд гривень. Так, **при складанні фінансового плану на 2016 рік** (хоча фінплан затверджено в кінці бюджетного періоду, тобто фактичні показники фінансово-господарської діяльності були наявні) **плановий дохід від реалізації продукції занижено на 6,92 млрд грн, на 2017 рік – на 1,16 млрд гривень. За І півріччя 2018 року Компанія отримала 106,83 млрд грн чистого доходу від реалізації продукції**, що **на 0,35 відс. менше від прогнозованого.**

Неналежне планування спричинило щорічне перевищення фактичних витрат Компанії над запланованими. Так, фактичні витрати у 2016 році перевищили заплановані на 4,6 відс. (на 139,5 млрд грн), у 2017 році – на 1,4 відс. (на 215,5 млрд гривень).

9. Діяльність НАК «Нафтогаз» у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року в основному спрямовувалась на задоволення зростаючих фінансових потреб адміністративного та управлінського апарату, збільшення вартості функцій адміністрування діяльності, фінансування витрат, прямо не пов'язаних з реалізацією продукції Компанією.

Так, **при зростанні собівартості** реалізованої продукції у 2017 році порівняно з 2016 роком **на 26,1 відс., інші** (крім собівартості) **витрати зросли на 196,6 відсотка.** За І півріччя 2018 року **собівартість** реалізованої продукції **зросла** порівняно з аналогічним періодом 2017 року **на 3,0 відс., інші** (крім собівартості) **витрати – на 205,1 відсотка.**

При цьому фактичні середньомісячні **витрати на оплату праці одного працівника** Компанії, які є складовими адміністративних витрат, **за 2,5 роки збільшились у 6,5 раза. Зростали** також **інші складові адміністративних витрат,** зокрема **інші операційні витрати за 2017 рік перевищили фактичні витрати за 2016 рік у 4,1 раза, а за І півріччя 2018 року** порівняно з аналогічним періодом 2017 року – **в 70 разів. Формування умов оплати праці та винагороди працівників і керівного складу НАК «Нафтогаз» є непрозорим та не враховує фінансово-економічного стану галузі й економіки країни в цілому.**

Середньомісячна заробітна плата одного працівника НАК «Нафтогаз» перевищила відповідний показник по Україні у 2016 році у 10 разів (в грудні 2016 року середньомісячна заробітна плата по Україні становила 6475,0 грн), у 2017 році – в 9,6 раза (в грудні 2017 року – 8777,0 гривень). Запланована Компанією у 2018 році середньомісячна заробітна плата на одного працівника в 15 разів перевищує середньомісячну заробітну плату по Україні (у грудні 2018 року – 10573,0 гривень).

Встановити правомірність виплат премій та винагород адміністративному та управлінському персоналу Компанії не вдалося через неможливість вивчення первинних фінансових документів.

10. Незважаючи на наявність залишків коштів на рахунках НАК «Нафтогаз» на початок кожного року та значне зростання тарифів на реалізацію продукції, **поточна діяльність Компанії була незбалансованою в доходах та витратах, що призводило до необхідності постійно залучати додаткові фінансові ресурси** для забезпечення операційної діяльності та виконання зобов’язань зі сплати дивідендів державі. При в цілому позитивній динаміці щодо накопичення грошових коштів на рахунках НАК «Нафтогаз», спостерігалася неоднорідна динаміка показника руху коштів. **Постійно зростали показники щодо отримання (повернення) короткострокових запозичень (кредитів).**

11. Аналіз звітності НАК «Нафтогаз» засвідчив у цілому позитивну динаміку чистого фінансового результату діяльності, який за 2016 рік становив 26529,0 млн грн прибутку, за 2017 рік – 39330,2 млн грн, за І півріччя 2018 року – 11003,9 млн гривень.

Разом з тим **коефіцієнтний аналіз,** який використовується Кабінетом Міністрів України для оцінки результатів діяльності суб’єктів господарювання, **засвідчив погіршення** основних **показників** фінансово-господарської **діяльності НАК «Нафтогаз».** Так, **хоча коефіцієнт покриття** в цілому **мав тенденцію до незначного зростання** (з 1,24 на початок 2016 року до 1,34 на кінець 2017 року), **спостерігається відволікання коштів у дебіторську заборгованість** (зросла на 60,2 відс.), що може **свідчити про неефективне управління активами. Значне збільшення поточних зобов’язань** за залученими кредитами (зросли в 2,2 раза) **спричиняє зниження коефіцієнта фінансової стійкості** (з 3,93 на початок 2016 року до 2,46 на кінець 2017 року), що вказує на **погіршення можливості покриття власним капіталом отриманих позикових коштів.** Також **є стійкою тенденція до зниження коефіцієнта платоспроможності** (з 0,79 на початок 2016 року до 0,68 на кінець 2017 року), **що свідчить про зростання залежності від зовнішніх запозичень. Ступінь зносу основних засобів НАК «Нафтогаз»** хоч і знаходиться в межах нормативного значення, проте **має стійку тенденцію до збільшення у відсотках** (в цілому з початку 2016 року до кінця 2017 зростання в 4,8 раза). Вищі в рази темпи зростання вартості зносу (у 6,5 раза) ніж первісної вартості

основних засобів (у 1,4 раза) вказують на зниження рівня придатності основних засобів, що характеризує погіршення їх технічного стану.

12. За відсутності належного контролю Кабінету Міністрів України як суб'єкта управління **головою виконавчого органу НАК «Нафтогаз» не забезпечено у повному обсязі виконання вимог статті 90 Господарського кодексу України та Порядку оприлюднення інформації** про діяльність державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.11.2016 № 1067, **щодо оприлюднення на веб-сайті НАК «Нафтогаз»** інформації про діяльність Компанії, що призвело до порушення принципу прозорості у діяльності. Зокрема, не оприлюднені структура, принципи формування і розмір винагороди голови та членів виконавчого органу (крім сум річної винагороди членів правління за 2017 рік), членів наглядової ради, включаючи компенсаційні пакети і додаткові блага, які вони отримують (або на отримання яких мають право) під час виконання посадових обов'язків, а також у зв'язку із звільненням; **квартальна фінансова звітність тощо.**

Аналогічні **порушення допущені ПАТ «Магістральні газопроводи України», яке через відсутність належного контролю Міненерговугілля** не оприлюднювало на веб-сайті інформацію про свою діяльність.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі та рекомендувати розглянути на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань бюджету.

2. Відомості про результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінетові Міністрів України та рекомендувати:

2.1. Розглянути результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі на засіданні Кабінету Міністрів України.

2.2. Розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект змін до законодавчих актів щодо забезпечення контролю за діяльністю господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави.

2.3. З метою належного визначення повноважень Кабінету Міністрів України як суб'єкта управління об'єктами державної власності розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект змін до законів України від 21.09.2006 № 185 «Про управління об'єктами державної власності» і від 27.02.2014 № 794 «Про Кабінет Міністрів України» в частині встановлення

чітких повноважень Кабінету Міністрів України з управління корпоративними правами держави, щодо яких він здійснює функції управління.

2.4. З метою забезпечення своєчасного та у повному обсязі формування даних Реєстру корпоративних прав держави, внести зміни до Положення про Реєстр корпоративних прав держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 № 1679 «Про формування і ведення Реєстру корпоративних прав держави», та пункту 3 цієї постанови щодо включення Кабінету Міністрів України до переліку державних органів, які подають до Реєстру відповідні відомості.

2.5. З метою посилення персональної відповідальності керівників господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, за неоприлюднення в установленому законодавством порядку інформації про діяльність таких товариств, внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 19.05.1999 № 859 «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств», якими передбачити ненарахування винагороди у разі неоприлюднення в установленому законодавством порядку або неповного оприлюднення інформації про діяльність таких товариств.

2.6. З метою посилення контролю за виконанням функцій управління об'єктами державної власності, що здійснюється шляхом проведення єдиного моніторингу ефективності управління відповідно до Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832, доповнити пункт 1 цього Порядку положеннями щодо включення до напрямів проведення єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності стану своєчасності затвердження річних фінансових планів суб'єктів господарювання, а також оприлюднення в установленому законодавством порядку інформації про їх діяльність.

2.7. Вжити невідкладних заходів та забезпечити дотримання вимог статей 75 і 89 Господарського кодексу України щодо складання НАК «Нафтогаз» та своєчасного затвердження річних та з поквартальною розбивкою фінансових планів на кожен наступний рік.

2.8. Невідкладно забезпечити затвердження стратегічних та інвестиційних планів НАК «Нафтогаз».

2.9. Вжити заходів для оприлюднення НАК «Нафтогаз» інформації про свою діяльність, як це передбачено Порядком оприлюднення інформації про діяльність державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 09.11.2016 № 1067.

2.10. Доручити Міністерству економічного розвитку і торгівлі України визнати таким, що втратив чинність, наказ Мінекономрозвитку від 19.09.2016 № 1577 «Про затвердження нової редакції Статуту публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України».

2.11. Забезпечити повноту нарахування та своєчасність сплати до державного бюджету дивідендів, нарахованих на акції НАК «Нафтогаз» за результатами фінансово-господарської діяльності у 2018 році.

2.12. Посилити контроль за належним плануванням доходів і витрат НАК «Нафтогаз» з метою забезпечення їх збалансування та відповідно зменшення боргового навантаження.

2.13. Забезпечити розгляд загальними зборами НАК «Нафтогаз» питань щодо:

- вжиття заходів для поліпшення показників фінансово-господарської діяльності, зокрема зменшення залежності від зовнішніх запозичень, відволікання коштів у дебіторську заборгованість, зниження рівня амортизації основних засобів;
- перегляду підходів та обґрунтувань до визначення винагороди членам правління, зокрема з урахуванням соціально-економічної ситуації в Україні;
- забезпечення складання та своєчасного подання на затвердження річних та з поквартальною розбивкою фінансових планів на кожен наступний рік;
- оприлюднення повної інформації про діяльність відповідно до вимог законодавства;
- затвердження стратегічних та інвестиційних планів відповідно до вимог законодавства.

3. Рішення Рахункової палати про результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі надіслати Міністерству економічного розвитку і торгівлі України та рекомендувати:

3.1. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Мінекономрозвитку від 19.09.2016 № 1577 «Про затвердження нової редакції Статуту публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України».

3.2. Перелік критеріїв оцінки результатів фінансово-господарської діяльності суб’єктів господарювання, встановлений Методичними рекомендаціями застосування критеріїв визначення ефективності управління об’єктами державної власності (додаток 1), затвердженими наказом Мінекономрозвитку від 15.03.2013 № 253, доповнити критеріями оцінки виконання керівниками суб’єктів господарювання умов контракту, зокрема щодо вчасного затвердження/затвердження з порушенням установлених термінів/незатвердження (непогодження) в установленому законодавством порядку річного фінансового плану суб’єкта господарювання; оприлюднення/невчасного оприлюднення/неоприлюднення в установленому законодавством порядку інформації про діяльність підприємства.

4. Рішення Рахункової палати про результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі надіслати Фонду державного майна України та рекомендувати:

4.1. Вжити дієвих заходів та забезпечити актуалізацію інформації щодо НАК «Нафтогаз», яка міститься в Реєстрі корпоративних прав держави відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 № 1679 «Про формування і ведення Реєстру корпоративних прав держави».

4.2. Вжити дієвих заходів для забезпечення ефективного управління належними державі пакетами акцій АТ «Укрнафтопродукт», ПАТ «НКП-Галичина» і ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття».

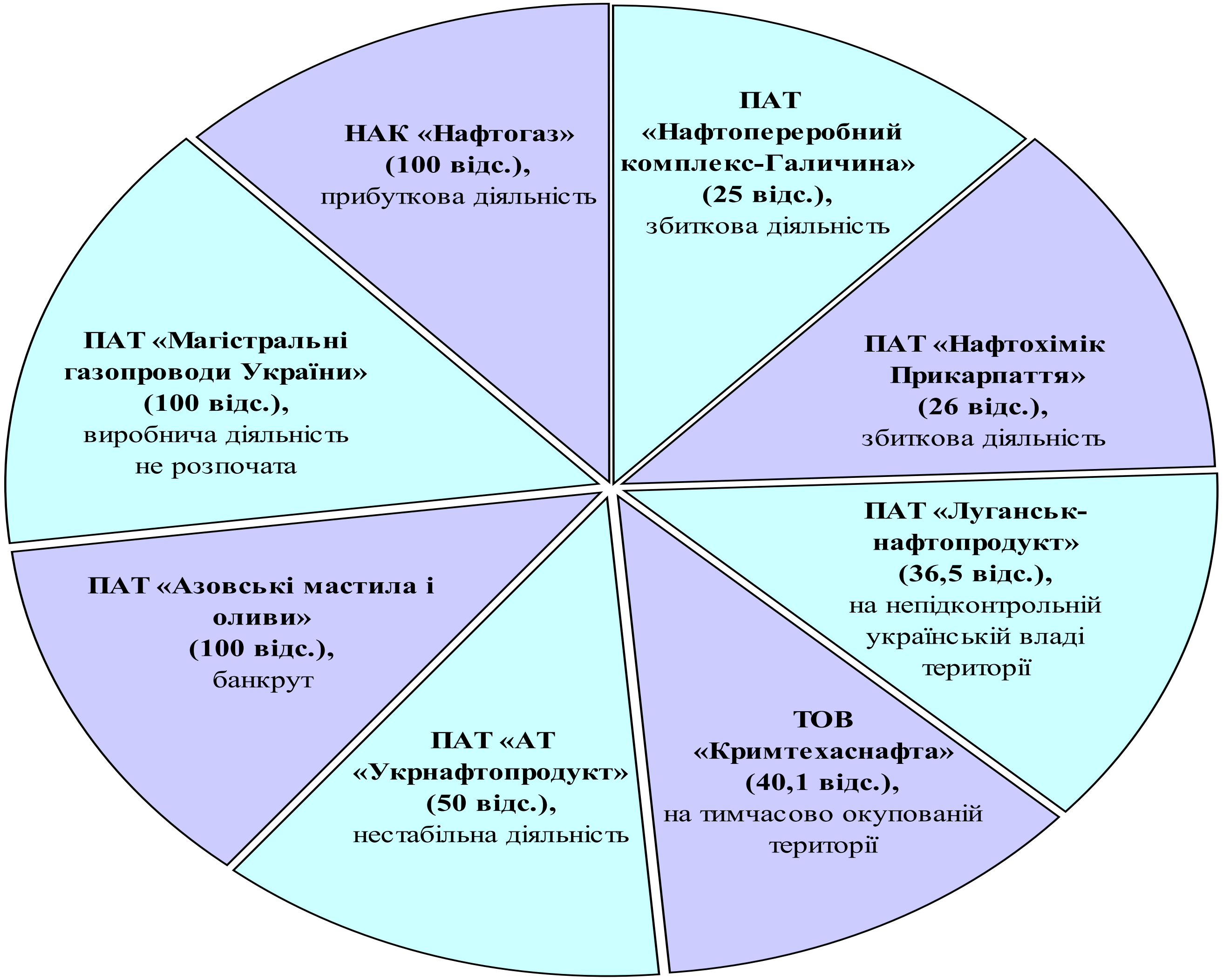
4.3. Вжити дієвих заходів та забезпечити у 2019 році продаж належних державі пакетів акцій АТ «Укрнафтопродукт», ПАТ «НКП-Галичина» і ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття».

5. Оприлюднити рішення і Звіт на офіційному веб-сайті Рахункової палати.

Член Рахункової палати І. М. Яремчук

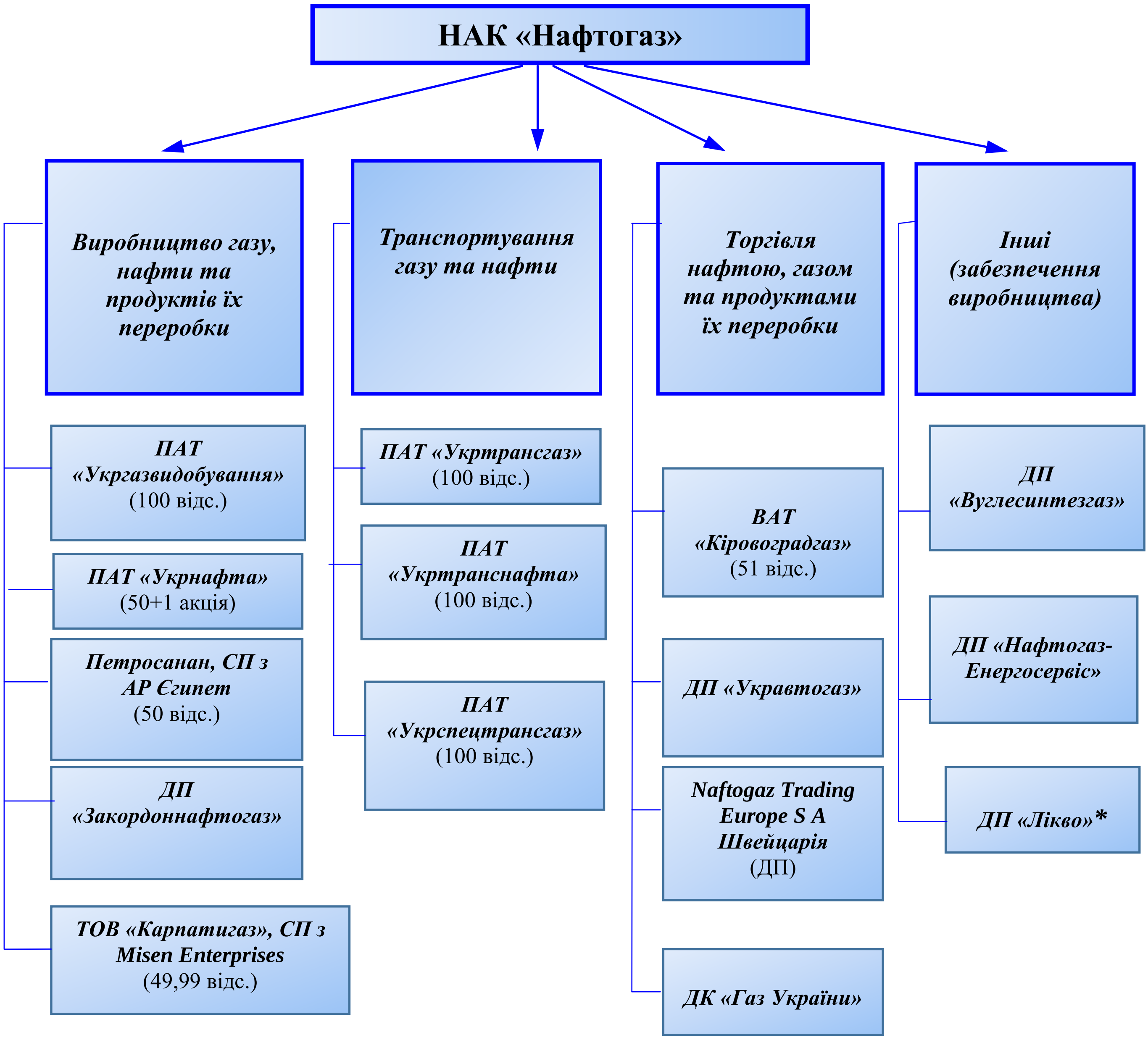
Додаток 1

Складові нафтогазового комплексу відповідно до даних Реєстру корпоративних прав держави, наданих ФДМУ як його розпорядником, на 01.01.2019



Додаток 2

Основні напрями діяльності НАК «Нафтогаз» і суб'єкти господарювання, в яких Компанія володіє корпоративними правами в статутних капіталах, та дочірні підприємства (ДП)

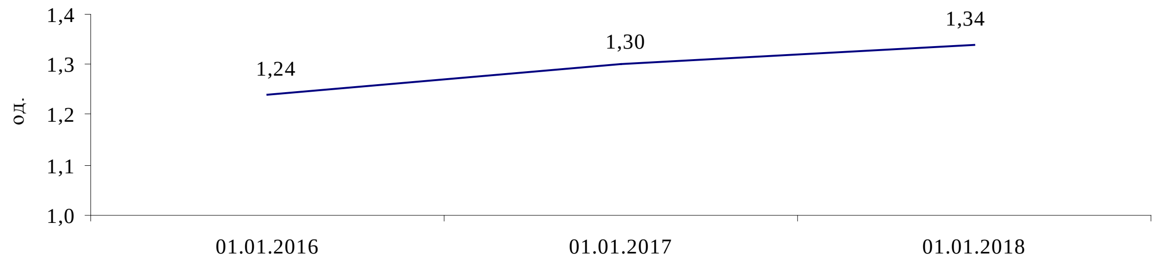


* – з 01.01.2017 припинена діяльність ДП «Лікво» через банкрутство

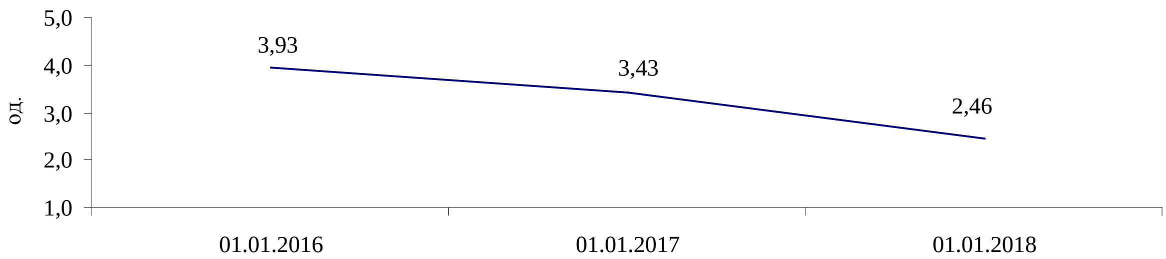
Додаток 3

Динаміка значень коефіцієнтів, які застосовуються для оцінки результатів фінансово-господарської діяльності Компанії, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об’єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об’єктами державної власності», **у 2016–2017 роках та І півріччі 2018 року**

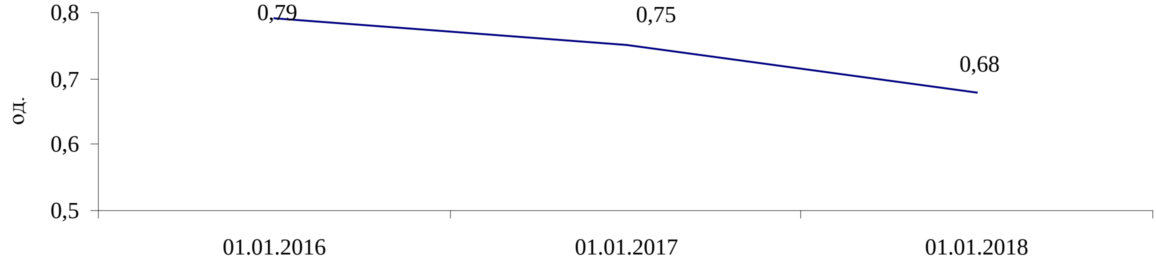
Діаграма 1. Динаміка коефіцієнта покриття



Діаграма 2. Динаміка коефіцієнта фінансової стійкості



Діаграма 3. Динаміка коефіцієнта платоспроможності



Діаграма 4. Динаміка ступеня зносу основних засобів

